

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio II. De Libero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

tur de peccato proprio dicto, ut l. 3, de lib. arb. c. 19. ubi, cum dixisset: *Nam illud, quod ignorans quisque non recte facit, & quod recte volens facere non potest, ideo dicuntur peccata; quia de peccato illo libera voluntatis originem ducunt; illud enim precedens meruit ista sequentia:* explicat de in duplice conceptionem vocis peccatum, similitudine vocis lingua. Ut enim non tantum illud membrum, quo voces formamus, sed & ipsa verba dicuntur lingua; unde alia vocatur lingua Graeca, alia Latina: sic (ait S. Augustinus) non solum peccatum illud dicimus, quod propriè vocatur peccatum (libera enim voluntate, & ab scientie NB, committitur) sed etiam illud, quod jam de brevis supplicio consequatur, necesse est. Quibus simillima habet l. 1. de nuptiis, & concupis. c. 23. Item in exposit. epist. ad Galat. in c. 5. ait: *Aliud est enim non peccare, aliud non habere peccatum;* nam, in quo peccatum non regnat, non peccat, id est, qui non obedit desideriis ejus: in quo autem non existunt omnino ista desideria, non solum non peccat, sed etiam non habet peccatum. Ex quibus patet, S. Doctorem, quando forte quædam, ex ignorantia invincibili facta, appellat peccata, non loqui in proprio, sed in latiore sensu, in quo ad Rom. 7. concupiscentia appellatur peccatum.

71. Dices. Tamen S. Augustinus l. de grat. & lib. arb. c. 3. verbis supra adductis subiectis sequentia: *Sed & illa ignorantia, quæ non est eorum, qui scire nolunt, sed eorum, qui tanguam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, si propriea non creditur;* quia non audit omnino, quod crederet: *sed fortassis, ut minus ardeat:* ergo etiam, qui tantum simpliciter nesciunt, damnantur. Resp. om. totum & neg. suppositum, quod nescire simpliciter sit idem, ac nescire invincibiliter. Triplicem ignorantiam, ut supra n. 58. diximus, distinguit Magister Sententiarum, inter quas tertiam sic describit: *Eorum, qui quasi simpliciter nesciunt, non reuidentes, vel proponentes scire, que neminem plenè excusat, sed fortasse, ut minus puniatur.*

Ecce simpliciter nescire est non reuenere quidem, sed neque etiam proponere, vel curare, ut scias, hoc est, non quidem est aperte scientiam fugere, sed neque illam labore congruo procurare, seu, non quidem affectata, sed tamen crassâ ignorantia laborare. Et certè expositio hæc S. Augustino maximè conformis est; cum utique inter scire nolle, & inculpabiliter, seu invincibiliter nescire, seu inter ignorantiam affectatam, & invincibilem, medium detur, scilicet simplici ignorantia laborare ex negligentia. Obiectum quidam hic etiam textum Angelici quodl. 8. a. 13. *Quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusat per hoc, quod est secundum conscientiam.* Sed de hoc agemus loco magis proprio, quando examinabimus, an in duobus legis semper sequendum sit tutius. n. 271.

72. Ob. 4. contra 4. conclus. Si datur ignorantia invincibilis juris naturæ, tunc præcepta taliter ignorata, vel obligant ignorantem, & sunt impossibilia: vel non obligant, & sunt frustranea: neutrum potest dici: ergo. Resp. neg. ma. & dico, quod obligant scientes, quibus non sunt impossibilia, non autem in actu secundo obligent ignoratos; nec tamen propterea sunt frustranea, et si non omnes omnino homines pro-

ximè obligent; quia finem sufficientissimum habent, si obligent plures scientes. Hoc ipsum adverfari debent respondere de plurimis legibus positivis: consequenter non erit absurdum, idem dicere de quibusdam legibus naturalibus.

73. Ob 5. DEUS facienti, quod est in se, non denegat gratiam: ergo, si homines diligenter orarent, vel facerent, quæ DEUS ab ipsis requirit, nil juris naturalis ignorarent: ergo, si aliquid hujus ignorant, vincibiliter ignorant. Confir. S. August. l. 3. de lib. arb. c. 20. de DEO ait: *Negligentibus autem, & peccata sua de infirmitate defendere volentibus, non ipsam ignorantiam, difficultatemque pro crimen obijceret, sed quia in eis potius permanere, quam studio querendi, atque discendi, & humilitate confitendi, atque orandi, ad veritatem, ac facilitatem, pervenire voluerunt, justo supplicio vindicaret.* & c. 22. Quod ergo ignorat, quid sibi agendum sit, ex eo est, quod nondum accepit: sed hoc quoque accipiet, si hoc, quod accepit, bene usa fuerit: accepit autem, ut pie & diligenter querat, si volet: ergo ex S. Augustino diligenter orantes, & quarentes, accipient scientiam, nec patientur ignorantiam.

74. Resp. Hæc objectio injuriam facit sanctissimi viris, Thomæ, Bonaventuræ, Scoto, ac innumeris aliis, quasi non piè orâissent: vel necessariam ex parte sua diligentiam, & inquisitionem veritatis, omisissent; cum tamen plures eorum doctrinam suam magis orationis, quam studiorum assiduitate, adepti sint, & veritatis indagandæ gratiâ, dies noctesque laborarint. In forma. neg. conseq. DEUS quidem facienti, quod est in se, nil negat necessarii ad salutem ipsius: at negat sèpius alia, non necessaria, inter quæ meritò computanda venit scientia aliquorum, juris quidem naturalis præceptorum, sed hic, & nunc, proximè non obligantium, quibus proin etiam non observatis, adhuc patet recta in cœlum via, sicut juxta adversarios eadem patet, non observatis quibusdam juris positivi præceptis, inculpabiliter ignorantis.

Ad confirmationem eadem servit responsio. Ex objectis texibus S. Augustini titùd quidem probatur, ignorantiam, ex qua peccatur, vincibilem esse oratione, aut fideli inquisitione: at non probatur, omnem ignorantiam esse vincibilem; cum DEUS orantibus quidem concedat notitiam illorum, sine quibus peccatum vitati non potest, aut ad quæ hic, & nunc, proximè obligat; quia talis scientia ad salutem necessaria est: at non concedit DEUS, etiam orantibus, notitiam aliorum omnium, ad salutem non necessariorum, ut jam dictum. Taedium advero, quod S. Augustinus citatis texibus loquatur de negligentibus, quales non sunt plurimi, qui tamen multa, quæ etiam ad ius naturale spectant, ignorant, ut jam ostendit, & experientia insuper quotidiana demonstrat.

QUESTIO II.

De Libero.

ARTICULUS I.

Quid, & quotplex sit Libertas.

75. **L**ibertas, ut videre est apud Magistrum Sententiarum l. 2. dist. 25. quasi

quaæ per totam, à Patribus, maximè à S. Augustino, assignatur triplex, prima à necessitate, secunda à peccato, tertia à miseria. Prima etiam vocatur libertas naturæ, de qua Apostolus 7. Cor. 7. v. 37. ait: Non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis. Altera vocatur libertas gratiæ, de qua idem Apostolus ad Rom. 6. v. 18. ait: Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiae. Tertia dicitur libertas gloriæ, de qua iterum Paulus ad Rom. 8. v. 21. Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum DEI.

Ad nostrum autem scopum, hic propositum, tantum facit libertas naturæ, agimus enim de libertate omnibus communis; cum tamen libertas gratiæ, seu à peccato, detur in solis iustis: libertas autem gloriæ reperiatur in solis Beatis. Item agimus de liberrate, in ordine ad merendum, vel demerendum, ad quod non servit libertas gloriæ: libertas autem gratiæ sanctificantis (quæ hic potissimum intelligitur) non est necessaria, saltem ad demerendum, vel tantum de congruo merendum: quamvis ad meritum supernaturale utique requiratur gratia actualis.

76. Libertas autem naturæ alia dicitur libertas à coactione, alia libertas à necessitate. Prima datur, quando quis non cogitur invitus per vim, aut violentiam, ad aliquid faciendum, etiæ necessariò agat. Hac libertate Beati amant DEUM; quia non amant coacti, aut invitati: hac ratione etiam infantes liberi sunt, imo & bruta. e. g. canis non invitus comedit, vel currit: & hæc libertas vocatur etiam spontaneitas.

Altera vero, & magis propriè dicta, libertas à necessitate (quæ etiam vocatur libertas indifferentiæ) datur, quando quis non tantum sponte aliquid agit, sed quando ita agit, ut posset non agere: & de hac maximè hic queritur. Subdividitur autem hæc ipsa iterum in libertatem contrarietatis, & libertatem contradictionis. Libertas contrarietatis datur, quando quis potest agere duo positiva, e. g. amare DEUM, vel eum odire, vel actum cum amore incompossibilem elicere, vel saltem locò unius actus alium, vel specie, vel intensione, differentem ponere. Libertas contradictionis non eodem modo explicatur ab omnibus. Qui admittunt, possiblē esse puram omissionem liberam, dicunt, libertatem contradictionis esse libertatem ad actum, & puram ejus omissionem; qui hanc possiblē negant, dicunt, libertatem contradictionis esse ad actum, & puram ejus nolitionem: e. g. ad actum amoris, & ad puram nolitionem amoris. His præmissis

77. Dico. Libertas indifferentiæ, seu à necessitate, est potentia, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis potest agere, & non agere. Ita communissimè Theologi. Prob. I. Deuteronom. 30. v. 19. ait Moyses: Testes invoco hodie cælum, & terram, quod proposuerim vobis, vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem: elige ergo. Josue 24. v. 15. Optio vobis datur: eligite hodie, quod placet. agitur autem ibi de cultu veri DEI, vel fallorum Deorum 2. Reg. 24. v. 12. dicit DEUS per Nathan ad David: Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris. Ecclesiasticus 15. v. 14. DEUS ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui: adjecit mandata, & pre-

cepta sua: si volueris mandata servare, conferunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. & iterum c. 31. v. 10. Qui potuit transgreedi, & non est transgressor: facere mala, & non fecit: Hi textus, & plures alii similes, qui possent adduci, ut cuique obiter consideranti patet, exponi nequeunt, nisi dicatur, quod libertas sit potentia, quæ, habitis omnibus prærequisitis, potest agere, & non agere, non quidem potentia simulatis, sed similitate potentia: ergo,

78. Prob. concl. 2. ex Conciliis. Tridentinum sess. 6. c. 5. ita babet: Ita, ut tangente DEO cor hominis per Spiritum Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abjecere potest: & can. 4. Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à DEO motum, & excitatum, nihil cooperari, sentiendo DEO excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac preparat: neque posse dissentire, si velit: sed velut in anime quoddam nihil omnino agere, merè passivè se habere, anathema sit:

Concilium Senonense in Gallia anno 1523. sub Clemente VII. in Decretis fidei. Decreto 15. sic habet. Cum igitur reliquerit DEUS hominem in manu consilii sui, apposueritque coram eo ignem, & aquam, bonum & malum, ut, ad quodcumque voluerit, porrigit manum suam: nec abs re beatus ille dicatur, qui potuit transgreedi, & non est transgressor, & facere mala, & non fecit: quod sub eo sit appetitus ejus, & dominetur illius: ac denique percurrenti Sacram Scripturam passim obvium sit, quod liberum, utramvis in partem, hominis arbitrium asseveret, satis esse visum est Sc. Ex quibus verbis habetur, tum textus suprà allatos rectè à nobis adducet: tum hominem liberum posse utrumvis agere, adeoque libertatem esse potentiam in conclusione nostra expositam.

79. Prob. conclusio 3. ex Pontificum definitionibus. S. Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt, inter propositiones 79. Bajanæ, etiam istas: scilicet 39. Quod voluntarie fit, etiam necessariò fiat, liberè tamen fit. 41. Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperiatur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato. 66. Sola violentia repugnat libertati homini naturali. 67. Homo peccat etiæ damnabiliter in eo, quod necessariò facit. Inter quinque famosas propositiones Jansenii, ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnatas, tercia est ista: Ad merendum, & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione: ergo ad libertatem non sufficit tantum absentia violentiæ, sed requiritur etiam absentia necessitatis spontaneæ: adeoque dari debet potestas ad utrumque: similiq[ue], præterim ex propositione 41. Baji damnata, roboratur explicatio textuum S. Scripturæ num. 77. allatorum

80. Prob. conclusio 4. ex Patribus: S. Augustinus pluribus locis, præsertim l. de gratia, & libero arbitrio, item tribus libris de libero arbitrio docet, in homini liberi potestate esse bonum, bonum, vel malum eligere: adduco unum, aut alterum

rum textum. l. 3. de liber. arbit. c. ait: *Si enim naturā, vel necessitate iste motus aversionis à DEO existit, culpabilis esse nullo pacto potest. & infernū: Ita eoque similis est motus liber illi motu, quo deorsum versus lapis fertur, quod, sicut iste proprius est lapis, sic ille animi; veruntamen in eo dissimilis, quod in posestate non habet lapis cobibere motum, quo fertur infernū: animus verò, dum non vult, non ita movetur, ut superioribus deservit inferiora deligit. & sub finem capit. Motus autem, quo hoc, atque illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra positis potestate, neque laudandus, cum ad superiōra, neque culpandas homo esset, cum ad inferiora detorquet, quasi quandam cardinem voluntatis.* Eccl. Homil. 12. inter 50. ait: *Cum per DEI adjutorium in potestate tua sit, utrum consentias diabolo: quare non magis DEO, quam ipsi obtemperare deliberas? & post pauca: Cum DEUS posuerit homini in potestate non consentire Satanae: & iterum: Nostrum est, vel eligere, vel repudiare, quod suggerit.*

S. Hieron. l. 3. Dialogorum contra Pelagianos c. 4. Hoc est, quod tibi in principio dixeram, in nostra esse positum voluntate, vel peccare, vel non peccare: & vel ad bonum, vel ad malum extenderem manum, ut liberum servetur arbitrium. S. Joan. Damascenus l. 2. de fide c. 26. In nobis autem sunt ea, quorum sumus liberam adepti potestatem, & facere & non facere: S. Optatus Millevitanus l. 7. adversus Parmenianum, sub initium. Quidquid de voluntate potest ab homine fieri, hoc meruit prohiberi: quidquid necessitas peccat, non potest magnis viribus accusari. Denique voluntas habet præsumptam, necessitas veniam. Homicida scelus, dum nemo cogit, potest & facere, potest & non facere: adulterium machus, dum desoris nemo compellit, potest admittere, potest & non admittere: & cetera hujusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. S. Irenaeus adversus haereses lib. 4. cap. 71. ait de DEO: *Consilium quidem bonum dat omnibus: posuit autem in nomine potestatem electionis, quemadmodum & in Angelis. Similia habent alii SS. Patres, quos vide apud Bellarminum. tom. 4. de gratia, & liberario arbitrio. l. 4. c. 9.*

81. Prob. conclus. 5. etiam ex communis sensu, & notione nominis, communissime recepta. Libertas, de qua hic agitur, seu libertas, ut dicimus, natura, opponitur ex communissimo omnium sensu necessitatibus; nullus enim censet, liberum esse eum, qui est necessitatis ad unum, aut eum, qui non potest facere, vel omittere, vel contrarium facere, si sit libertas contrarie-tatis: ergo debet esse potentia ad utrumque expedita, seu, quod idem est, debet esse potentia, quæ, positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere, & non agere, simultate potentiarum, ut jam diximus, non potentia simultatis, hoc est, ut simul habeat utramque potentiam, non tamen possit utramque simul exercere (alijs contradictroria, vel contraria faceret) sed divisi, hoc est, pro libitu, unam, vel alteram. Alii dicunt, hominem liberum posse agere utrumque in sensu diviso, non composito: intellige, non in sensu diviso potentia; quia utraq[ue] simul datur: sed in sensu diviso exerciti, seu actis; quia non potest conjungere actum utrumque.

Confirm. In definitionibus, vel primis notionibus nominum, & rerum, debet stari auctoritate: atqui est innegabile, quod communis sensus per libertatem intelligat talem potentiam: ergo, minor patet cuique, præserium legenti paulo antiquiores auctores; quod enim pauci adacti consequentia doctrina, cum libertatem aperte negare non auderent, aliā definitiōnem voluerint configere, non obest communis aliorum sensu, præsertim, cum illorum explicatio non stet cum Pontificum definitionibus, & Conciliorum decretis &c. Hi tamen ipsi pauci causa sunt, ob quam hæc definitio fuisse probanda, ne scilicet libertas, dum nomine tenus assertur, re ipsa impunè negetur.

82. Respondet quidam Recentior, libertatem tantum exigere, ut omissione actionis possit componi cum potestate ad agendum, seu cum prærequisitis ad posse: non vero cum omnibus prærequisitis ad agere. Sed contra. Vel intelligitur potestas completa, & proxima: & est potestas constituta ex omnibus prærequisitis ad agendum; aliter certè intelligi nequit, me posse complete, & proximè agere, quam, si habeam omnia prærequisita ad agendum. Dico prærequisita; nam, cum ipsa actio formaliter etiam requiratur ad agendum, & ipsa non constitutat libertatem in actu primo, hæc non constituitur ex omnibus requisitis ad agere, sed tamen ex omnibus prærequisitis.

Vel intelligitur potestas tantum incompleta, aut remota: & hæc ad libertatem non sufficit. Sanè nemo ex hereticis negavit homini potestatē aliquam incompletam, & remotam ad utrumque libertatis extremum: & tamen negârunt libertatem, atque propterea ab Ecclesia damnati sunt. 2. Quando tantum datur potestas incompleta ad unum extremum, hoc ipso non potest istud fieri, ut videtur tam clarum, quam clarum, quod habens optimos oculos, & objecta proxima, non possit videre sine luce: ergo in hoc casu datur necessitas ad alterum; consequenter nulla electio. 3. Tridentinum citatum n. 78. docet, quod voluntas illi gratiæ, cui hic, & nunc, consentit, possit diffentire, possit eam abiucere: ergo cum omnibus prærequisitis ad agendum (hæc enim necessariò dantur, quando voluntas consentit) potest non agere, sive etiam oppositum agere.

83. Resp. quidam Lovaniensis, ad libertatem sufficere, quod sit actus à voluntate nostra; cum enim voluntas sit in potestate nostra, etiam actus, qui ab ea profluit, erit in potestate. Hæc valde ambiguè dicta sunt; nam voluntatem esse in nobis, vel in nostra potestate, varie exponi potest. Primo enim voluntas in se ipsa, & formaliter accepta, pro potentia voleti, necessariò est in nobis, sicut intellectus; unde sic accepta non est in nostra potestate. Secundò, si voluntas, accipiatur pro actu voluntatis, dicitur in nostra potestate, denominatione accepta à potiori; quia ut plurimum actus sunt liberi, quamvis utique etiam aliqui sint necessarii, ut actus indeliberati in via, amor beatificus in patria. Tertiò, voluntas, si subintelligatur, ut liberè determinans se ipsam, etiam est in nostra potestate, quatenus scilicet est in nostra potestate, ut detur hoc concretum liberè

determinans, quamvis non sit in potestate nostra ut detur ejus subjectum.

Jam quocunque in sensu accipiatur voluntas, consequentia, vel illatio adversarii, quod omnis actus à voluntate profluens, sit eo ipso in nostra potestate, ac liber, est nulla; nam in primo sensu etiam antecedens est falsum: in secundo sensu negatur, quod omnis actus voluntatis, si non profluat ab ea, ut proximè expedita ad utrumque, sit liber: & in tertio negatur, quod voluntas ad omnem actum se libere determinet. Quod si adversarius, ut videtur, velit, omnem actum à voluntate, quomodounque profluentem, eo ipso esse liberum, manifestè contradicit definitionibus S. Pii V. & Gregorii XIII. citatis num. 97. Sed nec hæretici unquam negarunt, actus necessarios plurimos à voluntate produci: & tamen negantur libertatem, atque ut eam negantes damnati sunt, nec tantum; quia nomen, sed; quia ipsam rem negarunt.

84. Respondet alius Lovaniensis, se, negando hanc definitionem, tantum illud docere, quod docent Thomistæ, dum ajunt, stantibus omnibus requisitis ad agendum (inter qua etiam est prædeterminationis physica) non posse dari omissionem actus. Sed in primis Thomistæ Recentiores nunc satis communiter negant, prædeterminationem se tenere ex parte actus primi, & dicunt, eam se tenere ex parte actus secundi, vel intermedii inter primum, & secundum: adeoque non volunt, prædeterminationem esse aliquid ex prærequisitis, sed tantum ex requisitis, de quibus vide num. 82. Dein Thomistæ definitionem nostram admittunt, &, si ex hac impugnatur eorum prædeterminationis, non propterea negant eam definitionem: sed student ostendere, libertatem sic definitam stare cum sua prædeterminatione. Si quis tamen ex Thomistis definitionem hanc negaret, nostris rationibus efficaciter impugnari posset.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

85. Ob. 1. Juxta Scripturas omnis actus voluntarius est imputabilis agenti: ergo etiam est liber.

ante prob. Psal. 53. v. 8. dicitur: *Voluntariè sacrificabo tibi*, quod S. Ambrosius. l. 2. de fide c. 3. explicat, ut significet idem, ac liberè, seu, ut ait, in potestate habere, qua vellet. ad Hebr. 10. v. 26. *Voluntariè peccantibus*. 2. Macabab. 1. v. 3. *Faciat* ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti: ergo &c. Similia in Scripturis occurunt passim. Resp. neg. ant. ad prob. neg. cons. Ut advertit Suarez. in 1. 2. tr. 2. disp. 1. secl. 3. n. 25. Gormaz de act. hum. n. 276. & alii, voluntarium ex perfectione cognitionis, seu perfectum, ordinariè in viatore est liberum: hinc duo ista vocabula sepe à Scripturis, PP. & communis etiam modo loquendi, sumuntur pro eodem: adeoque non intelligitur quomodounque, sed speciali modo voluntarium, seu liberum.

86. Ob. 2. ex SS. Patribus. S. Augustinus, de natura, & gratia, c. 46. cùm sibi objec-

cisset illud Pelagi dictum: *Voluntatis enim arbitrio, ac deliberatione privat, quidquid naturali necessitate constringitur, responderet, absurdè hoc dici*. Idem in Enchiridio c. 105. ait: *Aut voluntas non est, aut libera dicenda est. & l. 1. retract. c. 15. ait: Voluntas est animi motus cogente nullo: & ferme idem dicit de libero: ergo ad libertatem non requiriatur absentia omnis necessitatis, etiam invincibilis, sed tantum absentia violentiæ, & coactionis*. Resp. dist. cons. ergo ad libertatem indifferentiæ, requisitam ad meritum, vel demeritum, non requiritur absentia omnis necessitatis invincibilis. neg. cons. ad libertatem tantum à coactione, peccato, vel miseria. conc. cons. Sanè S. Augustinus n. 80. & pluribus aliis locis, qui possent citari, nobiscum sentit, nec hoc loco sibi contradicit.

Unde, quod attinet ad primum textum, S. Aug. non hoc dicit, sed tantum, quod per absurdum sit dicere, quod non pertineat ad voluntatem id, quod hæc necessariò vult, vel necessariò non vult: exemplum autem ponit in DEO, qui non potest velle peccare, & necessariò non vult peccare: & in nobis, qui non possumus velle esse infelices, sed necessariò vultus esse felices: quis autem dicat, DEUM habere libertatem indifferentiæ ad nolitionem peccati, vel nos ad volitionem infelicitatis? Equidem videtur Pelagius, ibi loqui de voluntate libera libertate indifferentiæ: at S. Aug. non directè illi respondet; quia non est illi ibi controversia, an detur liberum arbitrium: sed, an possit quis vitare peccata, & bene vivere absque gratia Christi: quam gratiam si admittat Pelagius, sèpe ait S. Doctor, non fore amplius controvèrsiam: nec negat absoluè dictum Pelagi, sed tantum dicit: *& hic nonnulla quæstio est*, scilicet, de qua libertate sit sermo, an de libertate indifferentiæ, an de libertate à miseria, & peccato, quam ibi præcipue negandam contendit S. Augustinus in homine lapsi sine gratia DEI: & dein primum subiungit, per absurdum esse dicere, non spe-ctare ad voluntatem actus, eriam naturaliter elicitos.

Secundus textus non ita habet, sed sic: Postea in beatitudine verò sic erit, ut male velle non posset homo, nec ideo libero carebit arbitrio: multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit servire peccato: neque enim culpanda est voluntas, aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, quia beati esse sic voluntus, ut esse miseri non solum nolimus, sed nequamquam prorsus velle possumus: ex quibus est manifestum, S. Doctorem non loqui de libertate indifferentiæ sed, de libertate à peccato.

87. Tertius textus, ut facile colliget, qui leget contextum, per terminum cogente vult significare necessitante, ut adverbit Suarez. in 1. 2. tr. 2. de voluntario disp. 1. secl. 3. n. 14. nam S. Augustinus eodem loco. ait, sic etiam primos parentes nullo cogente, seu libera voluntate peccasse, à quibus utique non tantum violentia, sed etiam necessitas omnis absuit, ut ipsi adverbati non negant; cùm fuerint in statu nature integræ. Et addit S. Pater, tentatore suavis illi, non coegerisse. Sic etiam hos terminos accipit. S. Cyrillus. Catechesi. 4. titulo de anima. S. Irenæus adversus hæreses lib. 4. c. 71. & S. Bernardus de gratia.

tia & libero arbitrio c. 3. ubi ait, voluntatem ideo beatitudine, aut miseriā dignam esse; quia nulla cogitur necessitate; cū tamen c. 2. præmisser, omnem necessitatem excusare. Adde, quod S. Augustinus s̄epe duos hos terminos confundat: & hoc ipso libro retrahit. c. 9. sumit pro eodem, necessitare ad peccandum, & cogere ad peccandum, dum dicit: *Neminem natura sua cogit, ut peccet.* Certè natura ad nihil cogit (coactio enim est contra naturam) sed tantum aliquando necessitat. Unde, si negaretur tantum coactio ad peccatum, & non etiam necessitas, non sat negaretur. Cæterum, ut hic dicam, quod etiam ad sequentia referendum est, quando Patres videntur aliquid dicere contrarium, aut Scripturis, aut Concilis, aut Pontificum definitionibus, aut etiam suis propriis aliis dictis, explicandi sunt modo optimo, quo possunt; hoc enim exigit debita illis reverentia. Si autem aliquis Sanctorum Patrum omnino non posset conciliari cum supradictis fideli regulis, esset deferendus. Hinc Alexander VIII. merito damnavit hanc propositionem 30. ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolutè potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

88. Dices. S. Augustinus l. de natura, & gratia. c. 46. dicit, in DEI voluntate esse non peccare, quamvis necessariò non pecket: item l. 5. de civ. DEI. c. 10. dicit, DEUM esse liberum, eti non possit velle malum, & bonum: ergo ad libertatem non requiritur potestas ad utrumque. Confirm. Idem S. Doctor l. 3. de libero arbitrio c. 3. ait: *Non enim posse aliud sentire esse in potestate nostra, nisi, quod, cū volumus, facimus:* sed, quod est in potestate nostra, est liberum: & quod necessariò volumus, etiam facimus, cū volumus: ergo etiam, quod necessariò volumus, est liberum.

Resp. esse utique in DEI voluntate non peccare, sed non in voluntate libera, libertate indifferentiæ, sed tantum libera, libertate à peccato. Ad alterum textum Resp. hunc sensum vix inveniri in eo capite: quidquid autem de hoc sit, facile dicitur, DEUM non esse liberum libertate indifferentiæ ad bonum, vel malum, sed tantum ad bonum, unum præ alio, vel etiam omissionem utriusque. Ad confir. dist. 2. par tem minoris, quod necessariò volumus, facimus, cū volumus, & cum potestate nolendi. nego min. sine hac potestate. conc. min. & neg. conseq. debet enim in textu S. Doctoris necessario subintelligi: *quod volumus cum potestate nolendi;* alias sibi, & doctrinæ Ecclesiastice contradiceret.

89. Objicitur 3. S. Thomas in 2. dist. 25. quest. 1. art. 4. in corp. ait, Liberum arbitrium dicitur ex eo, quod cogi non potest: ergo libertati sola obest coactio. Confr. Idem Angelicus in 3. dist. 18. quest. 1. art. 2. ad 5. ait de libero arbitrio Christi. Sicutiam esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum DEUM, quod non facere non potest, tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, sive meriti; quia in illud non coactio, sed sponte tendit, & ita est actus sui dominus ergo libertati sufficit spontaneitas.

Resp. dist. conseq. Libertati obest sola, & omnis coactio, quam S. Thomas hic intelligit

om. conseq. sola coactio strictè dicta. neg. conseq. S. Doctor ibidem ad 1. dicit: *Quod libertas à necessitate est, que consequitur naturam potentiae.* & idè per actus, & habitus variatur: unde ibi coactionem sumit pro necessitate, imò etiam pro quovis impellente, non strictè necessitante, ut patet legenti contextum; cū ibi distinguat coactionem impellentem, & inducentem, atque dicat, hanc (scilicet motiva inducentia) posse minui, vel augeri, & in hoc sensu etiam libertatem posse minui, vel augeri: quod ibi erat primarium quæstum.

90. Ad confirm. S. Doctor ibi prius respondet aliter, & ait, Christi Domini arbitrium liberum non fuisse determinatum ad unum, nisi secundum genus, scilicet ad bonum, cum impossibilitate mali: inde quidem etiam objecta verba ponit: sed quomodo potest esse dominus sui actus Christus, ut ibi ait, si tantum quomodo unquam sponte tendit: nam etiam bruta tendunt sponte? ergo debet subintelligi, quod sponte tendat, hoc est, cum magna inclinatione, seu, eliciat actum intensiorem, quam exigit determinatio: adeoque detur in Christo libertas, vel electio, intra duas species aetuum amoris, vel inter ejusdem individuales actus (si intensio superponatur non mutare speciem) scilicet ad actus magis, vel minus intensos.

Certè S. Thomas aperte docet, etiam necessitatem, sine coactione strictè dicta, tollere libertatem; nam quæst. 6. de malo (qua est de electione humana) a. unico in corp. statim initio sic scribit: *Dicendum, quod quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur; non enim omne necessarium est violentum, sed solum id, cuius principium est extra: unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarii, non tamen violenti; violentum enim repugnat naturali, sicut & voluntario; quia utriusque principium est intra, violenti autem principium est extra.* Hec autem opinio est heretica; tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus; non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit. Hæc ibi S. Doctor, ubi ulterius ostendit, hanc opinionem etiam revertere omnia principia Ethices.

91. Objicitur 4. Petrus prædeterminatus ad actionem, est liber ad agendum, & tamen non habet omnia prærequisita ad non agendum: ergo. prob. 2da pars antec. In tali calu Petrus non habet negationem prædeterminationis: hæc est prærequisita ad non agendum: ergo. Resp. Thomista, qui concedunt primam parrem antec. negant secundam. ad prob. neg. min. dicuntque, negationem illam non esse prærequisitam, nec se tenere ex parte actus primi. Noltri econtra negant primam part. antec. quinam melius, non est hujus loci discutere. vide tractatu de DEO n. 448. Solum addo, sententiam de prædeterminatione non esse Catholicam in hoc sensu, quasi ab omnibus Catholicis deberet admitti, sicut nec in hoc sensu Catholicæ est sententia de scientia media: sed utramque tantum in hoc sensu, quod ab Ecclesia fit permissa doceri; unde male arguerent Calvinistæ: Catholicæ admitunt prædeterminationem physicam: sed hæc tollit libertatem: ergo. nam major, universaliter sumpta, est falsa: qui verò eam

eam admittunt, negant min. ex una autem propositione non potest inferri conclusio.

92. Ob. 5. Amor beatificus est liber, moralis, atque laudabilis: sed non procedit à potentia, ad utrumque expedita: ergo, prob. ma- si non est liber, tunc amor viæ est perfectior: hoc est absurdum: ergo. Confirm. Uterque amor tendit in idem objectum, uterque facit hominem perfectum, sanctum, & moraliter bonum: ergo, si unus est liber, etiam alter est liber. Relp. neg. 1. & 2. partem maj. & dist. 3. amor ille est laudabilis objectivè. conc. formaliter, seu proximè imputabiliter ad laudem, tanquam præmium meriti. neg. ma. & conc. min. neg. conseq. ad prob. neg. ma. si libertas est extrinseca actibus, prorsus non est perfectior amor viæ; quia prædicatum libertatis, quo debet excellere, est ei exurinsecum: si autem libertas est intrinseca, tamen absolute est perfectior amor beatificus necessarius, tum; quia est magis voluntarius ob perfectiore cognitionem ex num. 13. tum; quia est longè intensior: tum; quia est possessio DEI, & unio longè intimior &c. quæ prædicta longè superant prædicatum solum libertatis, etiam si sit intrinsecum.

93. Dixi suprà, amorem patris esse objectivè laudabilem: hoc non aliud significat, quàm, cum esse objectum conforme naturæ rationali ut tali: ex quo sequitur, quod ob illum Beatus possit laudari, sicut sol ob lucem: non autem esse formaliter laudabilem, in hoc sensu, quasi possit imputari Beato ad magnam, & novam laudem, quam ipse hoc actu sit meritus, & quidem proximè; nam radicaliter quidem, seu arguitivè infertur, Beatum adhuc in via actus formaliter laudabiles eliciisse, & per eos laudem meritum suisse; alías enim ad beatitudinem non suisset admissus.

Si tamen per formalem laudabilitatem intelligatur tantum intrinseca bonitas, atque honestas actus, quatenus intrinsecè est tendentia in objectum ut honestum, & amplexio honestatis ut talis, hanc utique habet amor beatificus: & sub hac ratione magis est laudabilis, quàm lux solis, vel tantum actus aliquis externus, qui est indifferens ad bonum, & malum. Ad confirm. dist. ant. Uterque amor tendit in idem objectum, & eodem modo. neg. ant. diverso modo. conc. ant. & neg. cons. Amor viæ tendit meritorie, dum darum potestas ad non tendendum: facit etiam sanctum meritorie, & non tantum, sicut gratia sanctificans, præsupponendo meritum: facit item imputabiliter bonum merendo &c. non ita amor beatificus: ergo, licet ille sit, non tamen iste debet esse liber.

ARTICULUS III.

An homo sit liber.

94. Liberum hominis arbitrium negârunt antiqui hæretici, atque etiam recentiores, Simon magus, Manichei, Wiclessus, Lutherus, Calvinus, Bucerius, ac alii: quanquam postea Lutherus hæresim suam restrinxerit, atque admiserit libertatem quoad actiones civiles, & politicas (quas vocavit

justitias carnis) sed non ad actiones bonas, & salutares: quem dein errorem etiam amplius est Melanchton, & confessio Augustana, de quibus vide Tannerum tom. 2. disp. 2. quest. 1. dub. 1. num. 10. At vero fides Catholica docet, dari in homine libertatem, tum ad actiones civiles, tum ad salutares, quamvis ad has debeat compleri per gratiam supernam.

95. Dico. De fide est, hominem esse liberum. Prob. Textus Scripturaræ, Conciliorum, & Patrum à n. 77. allati, probant, libertatem in homine rationis compote dari, & quidem ad utrosque actus: ergo, antec. facile patet eos textus expendenti; hinc in textum Ecclesiastici ibi citatum S. Aug. l. de gratia. & lib. arbitr. c. 2. sic ait: Ecce apertissime videmus expressum liberum humana voluntatum arbitrium. Quid illud, quod tam multis locis omnia mandata sua custodiri, & fieri jubet DEUS? quomodo jubet, si non est liberum arbitrium? Ratio etiam est clara; utrique enim actus, tam purè civiles, quām etiam supernaturales, prudenter, ut nemo negat, præcipiuntur, tam à DEO, quām à superioribus creatis: præminentur actus boni, & puniuntur mali: laudantur homines propter illos, vituperantur propter istos: suadentur illi, dissuadentur illi, tum à DEO, tum à creaturis bonis: à malis vero, sed à malis, incitantur homines ad mala: quod etiam imprudentissime fieret, si homo libere tentationi consentire non posset: ergo debet dari potestas libera ad eos actus faciendo. Si enim actus bonos necessariò facimus, quid laudis formalis, strictè dictæ, inde meremur? Si mala necessariò agimus, quid punimur, & præferim ineffabilibus gehennæ tormentis? Si agere non possumus, quid omissione culpæ habet? Queso, si DEUS puniret aeternis flammis homines omnes, quod non fecissent miracula, quid cogitare. Et tamen eodem modo se haberet ad actus supernaturales juxta adversarios ille, qui eos non ciceret.

96. Longè aliter sentit S. August. n. 99. citatus. Audiatur idem de fide contra Manicheos c. 10. sic loquens. Quis enim non clamet, stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur facere: & iniquum esse, eum damnare, cui non fuit potestas iussa compleere? Et has injusticias, & iniquitates, miseri non intelligent, DEO se adscribere. Audiatur iterum de duabus animabus contra Manicheos c. 11. Nec bi libri obscuri mihi scrutandi erant, unde disserem, neminem vituperatione, suppliciove dignum, qui, aut id velit, quod justitia velle non prohibet, aut id non faciat, quod facere non potest. Nonne ista cantant, & in montibus pastores, & in theatris poëtz, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistites in sacris locis, & in ore terrarum genus humanum.

Omitto hic ex principiis Philosophicis multiplicem demonstrationem libertatis humanae in ordine ad actus, saltem naturales, desumptam, tum ex sensu communis rotius generis humani, tum ex propria cuiusvis experientia, & confessione: ex propositis præmissis, & penis, preceptis, & prohibitionibus naturalibus, consilii, exhortationibus, ex iudicio indifferenti, necessariò in hunc finem à natura intento, ut homines deliberent, quid facere, seu ad quid se determi-

terminare velint, quæ omnia fusiūs prosequuntur Philosophi: nos autem merito supponimus.

97. Ob. 1. S. Paulus. 2. Cor. 3. v. 15. scribit: *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: ergo non sumus liberi.* Confir. 1. Idem Apostolus. 1. Cor. 12. v. 6. ait, *DEUS, qui operatur omnia in omnibus: ergo nos nihil libere agimus.* Confirm. 2. 1. Jo. 3. v. 9. dicitur: *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet;* & non potest peccare; *quoniam ex DEO natus est:* ergo (inserit Calvinus) piorum corda ita efficaciter divinitus gubernantur, ut inflexibili affectu sequantur. Resp. neg. conseq. Statim addit Apostolus: *Sed sufficientia nostra ex DEO est.* Licet igitur non à nobis, aut à naturâ nostrâ, habeamus potestatem expeditam ad salutariter agendum, habemus eam à DEO per gratiam, quam sufficientem, ad precepta Divina implendam, DEUS nemini negat. Sic enim docet Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio: *Neque tamen tanta gratiae necessitas libero praecedit arbitrio; cùm illa semper sit in promptu: nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non sit ad ostium, & pulsat: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale sit bujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resipitione posset.* Ad 1. confir. neg. cons. DEUS operatur, nos verò cooperamur, & quidem libere. Ad 2. confir. neg. cons. Illud non potest peccare significat tantum, non posse conjungere peccatum grave cum gratia, seu dilectione DEI, quæ est illud semen, & illa nativitas, ut colligatur ex S. Hieronymo. l. 2. contra Ievin. c. 1. & S. Aug. tr. 5. in ep. Joan. at potest quis abiciere ipsam gratiam, & sic peccare.

98. Ob. 2. Ad Rom. 7. v. 19. ait Apostolus: *Non enim, quod volo bonum, hoc facio: sed, quod nolo malum, hoc ago:* & hic textus accipiendus est de omni homine, ut paucum Patres, ac Doctores exponunt: ergo nullus homo habet liberum arbitrium. Relp. neg. conseq. Apostolus hic agit de motibus indeliberatis concupiscentiæ, quos operatur eadem concupiscentia, etiam in hominibus justis, contra voluntatem eorum; quia, quando deliberaunt agunt, istos motus aversantur: hanc autem concupiscentiam S. Paulus vocat peccatum per metonymiam; quia est effectus peccati originalis, & causa etiam aliorum actualium.

Et hæc responsio sufficiens omnino est huic objectioni: quia tamen hoc textu videtur plurimum nisi novatores Janseniani, eique sistema de dupli concupiscentia, seu delectatione, alternari prævalente, ac hominem, nunc ad bonum, nunc ad malum determinante, impone: volūntque, etiam S. Augustinum hunc textum ita exponere, ut in eo quoque peccetur, quod urgente, vel necessitate concupiscentia fit, opera pretium est, hujus S. Doctoris mentem hic fusiūs declarare.

99. Posset quidem videri S. Aug. de natura & gratia c. 67. & alibi quoque, dicere, quod enam peccetur, quando quis ex ignorantia, vel etiam ex necessitate concupiscentia, ita agit, ut, (scut ait) videat, quid rectè faciendum sit, & velet, nec possit implere. Sed, si mens S. Doctoris magis investigetur, patet, eum, aut loqui tan-

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

tum de necessitate, & ignorantia non invincibili, sed vel proximè, vel remotè vincibili: aut de peccato nostra strictè, sed tantum latius dicto. Sic cit. cap. cùm dixisset, hominibus de hac necessitate, & ignorantia, querentibus respondum jam esse, tamen iterum sic respondet: *Res de enim fortasse quererentur, si erroris, & libidinis, nullus hominum victor existeret. Cùm vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi dominio servientem, aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem aabortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem. Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras: neque illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod voluntem sanare contemnis.* & c. 69. sic ait: *Eo quippe ipso, quo firmissime creditur, DEUM iustum, & bonum, impossibilia non potuisse præcipere, binc admonemur, & in facilibus, quid agamus, & in difficultibus, quid petamus, & post pauca: Petat, quo destituitur, ut impletat, quod jubetur.*

Iterum in expositione epistole ad Galatas in c. 5. circa medium in illud v. 17. Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non ea, quæ vultis, faciatis. sic ait: *Putant hic homines, liberum voluntatis arbitrium negare Apostolum nos habere: nec intelligent, hoc eis dictum, si gratiam fidei suscepimus tenere nolunt, per quam solam possunt spiritu ambulare, & concupiscentias carnis non perficere. Si ergo nolunt, eam tenere, non poterunt ea, quæ volunt, facere. Ex quibus patet, S. Doctorem, dum videtur afferere, similes motus esse verè peccata, loqui de necessitate vincibili.*

100. Aliquando autem non loquitur de peccato verè tali, sed tantum de peccato latius dicto, prout ipse Apostolus concupiscentiam (quæ est poena culpæ originalis, & causa sæpè actualium peccatorum) vocat peccatum ad Rom. 7. Sic autem S. Aug. cit. expositione in epist. ad Galat. eodem c. inferiū ait. *Aliud enim est, non peccare, aliud, non habere peccatum; nam in quo peccatum non regnat, non peccat: id est, qui non obedit desideriis ejus: in quo autem non existunt omnino ista desideria, non solum non peccat, sed etiam non habet peccatum: ubi aperiè per peccatum, quod habetur, non intelligitur verum peccatum, sed tantum latius dictum, ad imitationem Apostoli modo eitati; alias utique esset idem, habere actualiter peccatum, & actualiter peccare: regnare peccatum, & habere peccatum.*

Pariter l. 3. de libero arbitrio c. 19. postquam dixisset, non tantum dici linguam illud membrum, quo voces formamus, sed & ipsa verba prolata, & hinc linguam Latinam, ac Græcam vocari, subdit: *Sic non solum peccatum illud dicimus, quod propriè vocatur peccatum (libera enim voluntate, & ab sciente committitur) sed etiam illud, quod jam de huius supplicio consequatur, necesse est.* Quod autem indeliberati motus concupiscentiæ propriè dictum peccatum non sint, clarè docet l. 1. de civit. c. 25. scribens: *Quod si illa concupiscentialis inobedientia, que adhuc in membris moribundis habitat, præter nostre voluntatis legem, quasi lege sua movetur, quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est* in

in corpore dormientis? Hæc fuisit, ut videatur, quām malè Jansenistæ S. Doctorem in suas partes trahere conentur.

101. Ob. 3. S. Paulus ad Rom. 9. v. 16. ait: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI* (intellige, electio ad gloriam, vel ejus affectio) ergo homo non est liber. Confirm. *Jerem. 10. v. 23.* dicitur: *Non est hominis via ejus: ergo.* Resp. neg. conseq. Textus hic expendorus est de gratia efficaci, quām habere, non est in nostra potestate: interim est in nostra potestate, cum sufficiens gratia cooperari. Plura de hoc textu vide *tract. de DEO* à n. 399. Ad confirm. Si textus ille intelligendus est de omni homine, & non de solo Nabuchodonosore, etiam explicandus est de gratia prævisa congrua, ut eum explicat Suarez, & alii Scholastici. videri potest Cornelius à Lapide in *bunc locum*.

Similes plures textus accumulare solent hæretici: sed nihil probant, quām, vel gratiam esse necessariam ad actus supernaturales, quod Catholici constantissimè tenent: vel DEO magis esse tribuenda bona opera, quām nobis, quod etiam docet fides nostra: vel quōd, habere hanc præ alia gratia, non sit in nostra potestate, quod etiam certissimum est: at hæc libertati non obsunt; cūm gratia necessaria semper adsit, ex n. 97. & DEUS quidem plus faciat in ordine ad actus salutares, non tamen liberè immediatè eos producat, sed nobis determinationem relinquit: insuper hæc præ alia gratia ad agendum necessaria non sit, sed quævis sufficiens. Verum hæc spectant ad alium tr. Etatum.

102. Ob. 4. S. Aug. in *enchoridio* c. 30. ait: *Libero arbitrio male utens homo, & se perdidit, & ipsum.* & post pauca: *Cum libero peccaretur arbitrio, vultore peccato amissum est & liberum arbitrium: ergo.* Resp. neg. cons. S. Aug. l. 2. de *nuptiis*, & *concupisc.* c. 3. sic habet: *Non est ita, ut loqueris, quicunque ista dixisti, non est ita: multum falleri, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium: sed, si vos filius liberaverit, ait veritas, tunc verè liberi eritis. & contra duas epistles Pelagianorum. l. 1. c. 2. sic habet: Quis autem nostrum dicat, quid primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perit per peccatum, sed illa, quæ in paradiſo fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana Divinæ indiget gratiæ, dicens Dominus: si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis: utique liberi ad bene, justè vivendum. Nam liberum arbitrium usque ad eum in peccatore non perit, ut per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Similes textus S. Doctoris eriam supra jam dedimus.*

103. Ex quibus patet, S. Doctorem neutquam negare liberum arbitrium simpliciter rale: sed tantum negare liberum arbitrium, quoad illam plenitudinem, quam habuisset homo in paradiſo, si non peccasset: vel libertatem à peccato: vel libertatem se erigendi post lapsum, sine gratia; hanc enim vel maximè negat loco objecto *ex enchoridio*. Nec dicas, hanc libertatem non habuisse hominem ante lapsum. Resp. enim, ante lapsum non potuisse hominem habere libertatem ad se erigendum; quia hoc erat impossibile: habuisse tamen majorem liber-

tatem ad bonum, quām nunc habeat. Verum est, quid etiam tunc ad salutariter operandum requisita fuerit gratia, ut idem S. August. doceat *enchoridio* c. 106. at non requisita fuit gratia medicinalis; de qua S. August. l. de corr. & gratia. c. 11. Breviter dico, Adamo ante peccatum, non tot infirmitatibus circumdato, non opus fuisse gratia tam forti, quām forti opus fuit ipsi, & posteris ejus, post lapsum: qua fuisit deducta sunt in lucubratione S. August. Doctor libertatis, à n. 31. & à n. 43. & sequent. Unde homo libertatem, operandi bene, & salutariter, sine gratia medicinali perdidit; quia modo sine gratia medicinali, nec potest à lapsu resurgere, nec vulnus peccati sanare.

104. Dices. Idem S. August. l. 5. de civit. c. 10. dicit, necessitatem non tollere libertatem, & infert, hinc neque præscientiam DEI eam tollere: ergo necessitas non obest libertati, sed sola coactio. Confirm. Idem l. 1. retrahit l. c. 15. sic ait: *Qui verò cogenti (vel, ut alii legunt, volenti) cupiditati bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta justitiae, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pena peccati:* ergo peccat homo, etiam quando est necessitatis, adeoque non habet libertatem indifferentem. Resp. dist. cons. ergo non obest libertati necessitas antecedens. neg. conseq. necessitas consequens. conc. conseq. Expressè ibi S. Doctor dicit in fine capituli, non idem hominem peccare; quia DEUS præscivit, sed idem DEUM præfere; quia homo est peccatus, vide *tr. de DEO* n. 360. Dicit quidem S. Augustinus, etiam non obesse libertati Divina, quid necessariò vivat, & necessariò non peccet: at non vult intelligi, DEUM liberè vivere, aut liberè non peccare, & quidem libertate indifferentia; hoc enim est utique falsum. Sed tantum vult dicere, necessitatem vivendi non obesse libertati Divina ad alios aëtus, vel libertati ejus à peccato; quia libertas à peccato, quæ est tantum immunitas ab isto, stat cum necessitate aliqua in Beatis, & in DEO. Item, vult dicere, necessitatem non peccandi non obesse libertati Divina perfectissima, quæ non est ad peccandum (quia hæc est imperfecta) sed tantum ad unum præ alio bono &c. vide n. 88. Ad confirm. Resp. neg. conseq. si hæc intelligatur de peccato formalis; nam qui antecedenter non potest resistere cogenti cupiditati, potest quidem aliquando materialiter peccare, at non formaliter. S. Aug. autem loc. cit. non intelligit peccatum verè tale, sed tantum penam peccati, juxta dicta n. 100. Paret hoc ex antecedentibus, & consequentibus eodem l. 15. in *objectione adducto*; nam distinguunt ibi duplex peccatum, scilicet verè tale, quod, ut sit, est in voluntate: alterum, quod est pena peccati, & quod etiam sit à nolente: verum hoc peccatum juxta ipsum non est strictè tale.

105. Ob. 5. DEUS non est liber: ergo nullus homo. prob. antec. DEUS debet semper facere optimum: ergo. Confirm. 1. Voluntas est indifferens, adeoque debet determinari: sed hoc est necessitari: ergo. Confirm. 2. Homo necessariò sequitur dictamen intellectus: sed dictamen intellectus est necessarium: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. dist. antec. DEUS debet facere optimum materialiter. neg. antec. opti-

optimum formaliter, hoc est, hic, & nunc, maximum conforme sua voluntati, quæ est regula omnis honestatis, conc. antec. & neg. conseq. Hoc ipso, quod DEUS rem liberrimè eligat, fit formaliter optima. Ad 1. confir. dist. 1. p. ma. voluntas est indifferens indifferentiæ libertatis, conc. indifferentiæ insufficiencie, neg. 1. p. & dist. etiam 2. p. debet determinari à se ipsa, conc. ab alio, neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Hinc etiam axioma: *Idem manens idem semper facit idem*: duntaxat est verum de non liberis. Ad 2. confir. vel neg. ma. vel min. si enim dictamen est necessarium, & necessitat, tunc tollit libertatem, adeoque admitti non debet. Ejus quidem patroni dicunt, illud esse liberum aliquo modo, in precedente pura omissione libera; cui tamen questioni nolim me miscere.

106. Ob. 6. Posset DEUS homini, habenti judicium indifferens, tamen negare concursum ad unum: talis homo putaret, se esse liberum, & tamen non esset: ergo ex communi sensu, & experientia nihil probatur. Resp. dist. ma. potest hoc DEUS naturaliter, & universaliter facere, neg. ma. supernaturaliter, in aliquo casu, om. ma. & conc. mi. neg. conseq. Scilicet, sicut conceditur, quod DEUS possit in aliquo, vel aliquibus particularibus casibus, permittere, ut sensus fallantur, non autem universaliter (alias nulla habetur demonstratio phisica de creatis, imò neque de ipso DEO ex creatione calorum, hominum &c.) sic potest omitti, quod DEUS possit, in aliquo casu particulari, permittere, ut detur judicium indifferens sine libertate, vel concursu DEI at non, quod id possit universaliter; nam hoc ipso, quod in hominibus detur judicium indifferens, & actus primus proximus creatus totus, debet DEUS esse paratus ad concurrentem, ne frustra semper detur: nisi forte in casu particulari habeat speciale finem, quem universaliter habere non potest. Accedit, quod DEUS frusta saceret tot miracula, que nunquam manifestaret. Ulterius, certum est, DEUM non posse negare concursum ad actum præcepsum, ne impossibile jubeat.

107. Ob. 7. Bruta etiam coercentur minis, & penis, e. g. canis baculo: dantur ipsis præcepta, e. g. cani, ne carnem voret: excitantur etiam certis verbis, quibus nondrunt loqui, e. g. aurigæ suis equis: laudantur quoque, & amantur, e. g. equi generosi &c: ergo etiam bruta iuxta nos essent libera. Confirm. Potest dici, quod leges, consilia, deliberationes, præmia, ponæ &c. tantum dentur, ut vivaciùs apprehendantur objecta, adeoque magis moveant: ergo. Resp. neg. antec. Quæ sunt respectu brutorum, non sunt veræ minæ, aut præcepta, aut præmia, aut laudes: sed tantum sunt voces, aut signa, imprimendis, vel excitandis, certis speciebus brutorum apta. Quando etiam occiduntur bruta, ob damna, vel molestias illatas, non est vindicta propriè sumpta de ipsis (nisi quis insipienter furat) sed tantum destructio eorum, ne ulterius noceant; cum aliis viis à documentis arceri non possint: vel quia non putatur opera pretium, alia media adhibere.

108. Amor etiam brutorum est concupiscentia, non amicitia, aut, si etiam est alicuius benevolentia, non probat libertatem; nam eti-

am erga flores, vel arbores, similem habere possumus. Laus, vel vituperium, est tantum estimatio utilitatis, aut danni: potissimum autem laudantur ob perfectiones naturales e. g. equus ob corporis proportionem, celeritatem cursus, quæ in homine est laus omnium minima: nec curatur, an bruta eam sentiant, an non. Quod autem imprudentes aliquando vidi sint, brutis plus deferre, e. g. ut resurrit Caligula suo equo (quem *Incitatum* vocabat) detulisse consulatum Romanum, aut Caracalla suo equo decrevisse triumphum, non refert; tales enim nugæ sapientes non movent.

Ad confirm. dist. antec. potest id dici à sapientibus, neg. antec. ab insipientibus. conc. antec. & neg. conseq. Stante eadem lege, posse nos utrumque facere, nec aliunde nos determinari, sed à nobis ipsis: insuper posse nos in iisdem circumstantiis agere diversa, quod de brutis nulla experientia monstrat. Superesset difficultas, defumpta à præscientia DEI: sed longior est ejus explicatio, quam, ut eam repetere placeat, videri potest solutio data trahit. de DEO. n. 356.

ARTICULUS IV.

An sit possibilis pura omissione libera.

109. **P**uram omissionem omnis actus, tam voluntatis, quam intellec-tus, posse dari non dubitatur; cum utique in somno nullum actum eliciamus: imò etiam dum vigilamus, indeliberae sèpe nihil volumus: insuper facile quoque admittitur, DEUM posse supernaturaliter negare concursum ad omnem talem actum. At vero, an voluntas, instructa toto actu primo proximo libero, ad volendum, & nolendum, amandum, & odio habendum &c. possit suspendere omnem actum, ita, ut neque habeat simplicem nolitionem, quæ dicat, e. g. *nolo amare*, vel alium quemcumque actum, incompossibilem cum amore, controversia est, in qua gravissimi auctores sibi opponuntur.

Notandum autem, puram omissionem non posse esse intrinsecè liberam; cum enim sit pura negatio, nihil potest habere propriè intrinsecum: quare denominatio libera est tantum extrinseca, proveniens ab actu primo libero. Rursus pura omissione non est propriè dictus actus secundus, aut exercitium libertatis; hæc enim propriè sumpta significant actionem: quare quætere, an libertas possit propriè exerceri per puram omissionem, vel, an voluntas, in actu secundo strictè tali, possit pure omittere, est extra rhombum saltare.

Respondent quidem aliqui, puram omissionem esse exercitium negativum, & pariter esse actum secundum negativum: sed hæc respondio sèpe tantum rem magis confundit, & in substantia tantum significat, puram omissionem esse negationem exercitii. Quare controversia tantum potest, ac debet esse, an voluntas, in actu primo complete libera, possit omnem actum suspendere: an vero saltem aliquem,

cum

cum altero libertatis extremo quomodocunque oppositum, debeat elicere.

110. Dico. Probabilis possibilis est pura omissione libera, ita S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 3. in corp. ubi sic concludit: *Et sic voluntarium potest esse absque actu, quandóque quidem absque actu exteriori cum actu interiori, sicut, cùm vult non agere: aliquando autem, & absque actu interiori, sicut, cùm non vult.* Loqui autem S. Doctorem de voluntario libero, patet; quia loquitur de voluntario moraliter imputabili, & assert exemplum de navarcho, omitteente gubernationem navis, Iterum, 1. 2. q. 71. a. 5. ad 2. ait: *Aliquid dicitur voluntarium, non solum; quia cadit super ipsum actus voluntatis, sed quia in potestate nostra est, ut fiat, vel non fiat, ut dicitur in 3. ethic.* unde etiam ipsum non velle potest dici voluntarium, in quantum in potestate hominis est velle, & non velle: ubi clarè agitur de voluntario libero; hoc enim solum est in potestate hominis. Quòd autem Angelicus 1. 2. q. 6. a. 3. dicat, per accidens concurre actum voluntatis, non est prioribus contrarium; quia, ut Suarez in 1. 2. tr. 2. disp. 1. de voluntario sec. 5. n. 2. Tannerus, Valentia, ac alii obseruant, S. Doctor ibi tantum loquitur de eo, quod ordinariè fit, vel moraliter oportet fieri, propter consuetudinem, & facilitatem eliciendi actum voluntatis; non autem vult, quòd id absolute necessariò fiat. Sanè Arriaga disp. 8. de anima sec. 6. subsec. 2. n. 217. de iis, qui putant, S. Doctorem sentire oppositum, ait, videri eos Angelicum non legisse. Sentunt nobiscum, teste Suarez loc. cit. communiter Thomistæ, ex nostris ipse Suarez, Hurradus, Valentia, Tannerus, Rhodes, Izquierdo, Arriaga loc. cit. n. 153. Vasquez in 1. 2. disp. 92. n. ultimo, aliisque complures.

111. Prob. conclusio negativè. Pura omissione libera nullam in se dicit repugnantiam, neque naturalem: aliunde voluntas est libera, & nulla apparet ratio, ob quam cogatur ad semper eliciendum aliquem actum: ergo potest omni abstinere. Prima pars antec. probatur solutione objectionum: secunda non negatur ab adversariis: tertia pars etiam probatur, tum solutione objectionum, tum ex eo; quòd liberæ voluntati non debeat gratis imponi necessitas, tum; quòd entia non debeant sine necessitate multiplicari. Confir. In nostra sententia longè melius explicatur divisio libertatis, communimè recepta, in libertatem contrarietas, & contradictionis; hæc enim strictè dicta, est inter ens, & puram negationem, quod juxta nos optimè salvatur: at juxta adversarios esset inter unum actum, & alium, que non est stricta contradictionis. Alias rationes ab aliis allatas, sicut non impugno, ita nec assumo: qui eas cupit rescire, consulat Arriagam de anima disp. 8. sec. 6.

112. Ob. 1. Ecclesiastici 31. v. 10. laudatur omnis, qui potuit transgredi, & non est transgressor: ergo non est possibilis pura omissione libera. prob. conf. qui non transgredetur pure omitendo, non esset laudabilis: ergo juxta nos non omnis esset laudabilis, qui non esset transgressor. Confir. 1. Luc. 19. v. 23. dicitur servo pigrō: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam?* adeoque peritur ab eo ratio: atqui, si possibilis fuisset pura omissione, non potuisset ab ipso peti ratio; nam

pura omissione nullam rationem respicit: ergo, Confir. 2. Omnia peccata referuntur ad concupiscentiam carnis, & oculorum, ac superbia virtutæ. 1. Joan. 2. v. 16. atqui peccatum pura omissionis ad ista non spectat: ergo. Confir. 3. S. Augustinus. 1. de vera religion. c. 14. ait: *Usque ad peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium:* atqui voluntarium non est aliquid, nisi per actum voluntatis: ergo. Resp. Laudatur quoque ibi, v. 8. qui post aurum non abiit, quod quis etiam potest facere ex vanâ gloria: igitur dist. antec. laudatur omnis, qui non transgreditur ex motivo honesto, conc. antec. ex motivo tantum indifferenti, vel nullo. neg. antec. & conseq. ad prob. antec. est dubium; nam sunt, qui etiam puram omissionem dicunt posse esse meritoriam, vide Amagam tom. 4. tr. de merito. disp. 53. sec. 2. & Rypaldam tom. 1. de ente supernaturali. l. 3. disp. 70. per totam. quare, si quis potest, per eam mereri, neg. antec. si non potest, omitt. antec. & dist. conseq. ut suprà: non esset laudabilis omnis etiam, qui non transgressor esset sine motivo honesto, conc. secus. neg. conseq.

113. Ad 1. confirm. dist. 2. p. ma. petitur ratio, hoc est, excusatio. conc. ma. hoc est motivum intrinsecum omissioni neg. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conseq. Si dixisset ille servus, se fuisse necessitatum, falsificaret, quin assignasset morivum intrinsecum omissioni. Dein facile concedo, quòd ibi non fuerit data pura omissione; quia servus per actum positivum pecuniam abscondit, & tam diu nil egit, donec dominus, ut ibi dicitur, post multum temporis, reversus est. Licet autem ille servus piger non habuerit puram omissionem, non sequitur, eam esse omnino impossibilem.

Ad 2. confirm. dist. ma. omnia peccata referuntur ad illa tria, tanquam ad capita, vel causas. conc. ma. tanquam ad species. neg. ma. & omni neg. conseq. Sic etiam mendacium præcisè jocundum non referuntur ad illa tria, nisi tanquam ad capita, seu fontes, aut causas. Ad 3. confirm. neg. mi. cum S. Thoma citato num. 110. ex quo etiam habes, non omne liberum debere esse positivè, vel, ut Thomistæ loquuntur, directè voluntarium, sed tantum debere esse, indirectè, seu negativè, voluntarium: hoc est, debere esse in nostra potestate. Quodsi Patres quandoque vindentur dicere, peccatum non dari, nisi voluntas aliquid velit, intelligendi sunt, ut diximus num. 110. de modo ordinario peccandi.

114. Ob. 2. De omni peccato potest dari remorsus conscientiæ: sed hic non potest dari de pura omissione: ergo hæc neque potest esse peccatum: ergo non potest dari. prob. mi. pura omissione non potest relinquere speciem sui: ergo non potest de ea dari remorsus. Confirmatur. A pura omissione etiam non potest relinquere habitus vitiiosus: atqui deberet hic ab ea posse relinquere: ergo. Resp. Quomodo ergo datur displicentia de multis omissionibus necessariis, ob quas sèpe postea affligimur? in forma. neg. mi. ad probat. neg. conf. potest enim sufficienter mordere ratione speciei alienæ, per quam potest repræsentari negatio. Ad confirm. Non puto, tam frequenter nos purè omittere, ut inde nasca-

nascatur habitus: si tamen id frequenter fieret, posset ratione specierum alienarum reliquarum oriri etiam aliqua facilitas, in forma neg. mi. nam, licet non ab ipsa omissione orioretur aliqua facilitas, posset ea oriri à speciebus alienis. Si negas, hanc facilitatem esse habitum, faceres quationem de nomine, de qua parvum curarem.

115. Ob. 3. Libertas est potentia vitalis: ergo non exercetur, nisi per actum vitalem, & non per puram omissionem. Confir. Intellexus non potest purè omittere: ergo nec voluntas. Resp. conc. totum. vide dicta n. 109. Nec dicas: nulla alia potentia potest purè omittere; nam nulla quidem potest purè omittere liberè; quia nulla est libera: atnam potest omittere necessariò, ut negari non potest: vel etiam potest omittere ex imperio voluntatis: saltem id possunt aliquæ potentiae externæ. Ad confir. neg. conseq. Juxta omnes intellectus est potentia necessaria: adeoque liberè purè omittere nequit. Neque, saltem si homo rationis capax vigilet, videtur intellectus ita esse subjectus voluntati, ut ex hujus determinatione prorsus nihil cogitet; nec enim objecta, vel excitatio specierum, sunt in potestate voluntatis; alias nunquam involuntariè distraheremur &c. Potest autem intellectus necessariò purè omittere in somno, & hinc etiam mediare ex imperio voluntatis, si hæc somnum imperet: potest quoque idem fieri in aliis casibus, e.g. deliquii, timoris nimii &c.

116. Ob. 4. Pura omissione deberet esse determinatio voluntatis ad unum extremum: sed talis determinatio debet esse actus positivus: ergo. Confir. Pura omissione libera debet esse actus secundus: ergo non potest esse pura negatio. prob. conseq. pura negatio, e.g. amoris jam datur in actu primo: ergo non constituit actu secundum, qui est distinctus à primo. Resp. dist. ma. pura omissione debet esse determinatio voluntatis positivè, vel propriè talis. neg. ma. æquivalenter, vel impropriè talis. conc. ma. & dist. sic min. neg. conseq.

Ad confirm. dist. iterum antec. pura omissione debet esse actus secundus propriè talis. neg. ant. impropriè tantum talis. conc. ant. & neg. conf. ad prob. neg. antec. non enim negatio actus secundi constituit actum primum; nam actus primus, maximè liber, debet posse stare cum utroque actu secundo, seu exercitio: atque negatio unius exercitii, seu actus secundi, non potest stare cum utroque; alias simul possent coexistere duo contradictiones. Quare ad summum potest dici, quod in actu primo detur preciso ab utroque, non vero jam negatio actionis, seu ipsa pura omissione.

117. Ob. 5. Omne liberum ablata libertate fit voluntarium necessarium: sed talis non potest fieri pura omissione: ergo non est libera. prob. min. si à pura omissione dematur libertas, nihil prorsus in ea est, ob quod dicatur voluntaria: ergo. Resp. cum Arriaga. dist. ma. omne liberum positivè tale, fit ablata libertate voluntarium necessarium. conc. ma. liberum tantum negativè tale. neg. ma. & conc. min. neg. conseq. ad prob. conc. totum. quia, cum pura omissione necessaria nullam involvat volitionem, non est positivè voluntaria; cumque non sit in potestate

nostra, non est negativè voluntaria. Quare non est possibilis pura omissione necessaria voluntaria, saltem immediatè in se: sed tantum involuntaria, seu potius non voluntaria. Dixi immediatè in se; nam si quis liberè posuisset causam, e.g. ebrietatem, ex qua sequeretur postea pura omissione e.g. sacri, vel recitationis Breviarii, esfètque prævisa, hæc posset esse voluntaria in causa.

118. Ob. 6. Libertas in actu secundo necessariò est electio, seu inclinatio ad unum extreum, & recessus ab altero: itemque victoria motivorum, allientium ad oppositum: sed hæc requirunt actum positivum voluntatis: ergo. Resp. dist. ma. libertas in actu secundo, strictè dicto, est electio &c. conc. ma. libertas in actu secundo, tantum latius dicto. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. Quare pura omissione debet tantum aliquo modo æquivalenter esse inclinatio, quatenus eo ipso, quod non amem, æquivalenter aliquo modo facio id, quod dicit hic actus: *nolo amare*. Eodem etiam modo tantum debet esse victoria, quatenus quis, non assentendo motivis allientibus ad oppositum, æquivalenter ea rejicit, vincit, vel eis resistit.

119. Dices. Unum contradictorium non potest æquivalere alteri: ergo neque pura omissione actui positivo, quo dicerem: *nolo amare* &c. Resp. dist. antec. non potest æquivalere physicè. conc. vel om. antec. non potest æquivalere moraliter. subdist. non perfectè, & quo ad omnia. om. non saltem quoad aliqua, & imperfectè. neg. antec. & sub eadem. dist. conc. vel neg. conseq. Quidquid sit in genere physico (in quo tamen videtur negatio omnis frigoris æquè esse causa mortis, sicut summum frigus) saltem in genere moris, potest negatio æquivalere aliquo modo enti positivo; qui enim tenuerit, hæc, & nunc, aliquid facere, si purè id non faciat, præceptum jam violat, &, si non omnino, tamen aliquo modo se habet, ut ille, qui diceret: *Nolo actum præceptum elicere*.

Certè in navarcho pura omissione gubernationis navis moraliter æquivaleret huic actui: *Nolo gubernare* &c. Quamvis fatear, quod, qui positivè diceret, se nolle, gravius peccaret: & hinc æquivalentia non est prorsus omnimoda. Talis autem æquivalentia, vi cuius negatio non quidem omni modo, sed tamen in ordine ad aliquem certum effectum, vel denominationem, æquivaleret rei positivæ, saepè datur, præsertim quando negatio non est tam contradictionum illius actus, seu nolitionis, cui moraliter æquivaleret, quam alterius, scilicet illius, cui contrarie opponeretur nolito. Sic e.g. pura omissione gubernationis est potius, & primariò, contradictionum gubernationis actualis, & quasi tantum secundariò, vel quasi mediare, est contradictionum actus positivi dicentis: *Nolo gubernare*.

120. Ob. 7. Omne exercitum libertatis debet respicere finem, vel motivum: pura omissione non potest ista respicere: ergo. Confir. Omnis actus primus liber constitutus per cognitionem indifferentem: ergo actus secundus debet hanc respicere. Resp. neg. suppositum, quod pura omissione si exercitum libertatis, ut jam dictum n. 109. vel dist. ma. omne exercitum libertatis, propriè dictum, debet respicere finem. conc. ma.

tantum impropriè dictum, neg. ma. & conc. mi. neg. conseq. Sufficit ad puram omissionem liberam, ut actus primus involvat cognitionem finis, vel motivi; alias enim non esset liber: non autem debet omissione hanc cognitionem respicere. Ad confirm. neg. conseq. ex modo di-

ctis.

motionem negativam, seu indirectam, explicitam n. 121. saltem, si omissione sit ita pura, ut nec detur iste actus: *Nolo omittere sacram propter hoc motivum, e.g. distantiam templi modicam: imo, si etiam actus iste adesset, tamen adhuc posset dari pura omissione, respectu aliorum motivorum, nam ille actus esset compotibilis cum omissione sacri ob alia motiva.* Si autem voluntas, dum pure omittit, circa nullum motivum elicitum illum actum, reprobantem motivum, videtur ab omnibus negativè moveri. Si petas, quodnam in tali casu magis moveat, dicendum, in actu secundo omnia æqualiter movere: in actu primo autem quodlibet movere juxta suam dignitatem, vel apprehensionem meliorem, aut majorem congruitatem cum voluntate.

121. Ob. 8. Si actus secundus liber non debet respicere motivum, vel cognitionem ejus, tunc erit liber per solam coëxistentiam cognitionis, vel motivi: hoc dicimus potest: ergo prob. min. possunt coëxistere duo motiva incompositibilia, e.g. potest alicui proponi omissione sacrifica die festo, ut utilis ad ludendum, & ad dormiendum: in hoc casu non potest dici, quod omissione pura libera fiat propter utrumque motivum, & tamen utrumque coëxistit; ergo. Resp. conc. ma. intellectam de libertate explicata. n. 709. neg. min. ad prob. dist. ma. possunt coëxistere (intellige, in intellectu) motiva incompositibilia quoad existentiam realem. conc. ma. quoad existentiam tantum intentionalem, vel etiam tantum indirectam motionem, neg. ma. & mi. & conseq.

Ad clariorem intelligentiam notandum 1. Aliud est, facere, ut omissione sit libera, aliud est, ad eam movere. Ut sit libera, e.g. omissione sacrifica requiritur etiam motivum attrahens ad audiendum sacram; alias non daretur judicium indifferens: hoc tamen motivum non movet ad omissionem, sed, potius ei opponitur. Notandum 2. Aliud est, movere positivè, seu, ut Arriaga loquitur, movere directè; hoc enim est, causare actionem positivam: aliud est, movere negativè, seu, ut iterum loquitur Arriaga, indirectè, hoc est, tantum impedire actionem positivam. Sic e.g. movere aliqua motiva negativè ad omissionem sacrifica, dum faciunt, ut intellectus auditionem ejus apprehendat, non tanquam purum bonum, à quo necessitatur, sed, ut aliquo modo malum, & quæ ideo omitti possit. Talia autem duo motiva, sic negativè tantum moventia, et si sunt quoad existentiam realem incompositibilia, sunt tamen compotibilia quoad existentiam intentionalem, sive, possunt esse simul cognita: & hinc talia duo motiva possunt simul negativè, seu indirectè, movere ad puram omissionem sacri, sive impedire ejus auditionem.

Nam e.g. ludus, & somnus, licet non possint simul physicè existere, tamen, quia possunt simul cognosci, possunt impedire auditionem sacrifica; impediunt enim, non quatenus voluntas utrumque eodem tempore vult facere, sed quatenus utrumque auditionem sacrifica proponit, ut impedimentum duorum bonorum sensibilium, scilicet somni, & ludi, quæ duo bona sensibilia, non quidem potest voluntas simul habere, potest tamen etiam per actum positivum (si velit hunc elicere) utrumque intendere, vel propter utrumque pure omittere sacram: potest etiam postea ex iis eligere, quod vult, somnum, vel ludum: atqui faciliter omittitur, quod impedit plura bona, etiam tantum disjunctivè obtainibilia, quam, quod impedit tantum unum.

122. Dices 1. Ergo saltem omne motivum, inclinans ad omissionem puram sacrifica, etiam movet ad illam, nec potest ullum dici, aut esse neglectum. Resp. conc. illatum, intelligenda

Ratio est, ut bene discurrat Arriaga, loc. cit. n. 123. quia finis, extrinsecus medio, non censeatur amari per amorem medi, nisi medium positivè ad illum finem per aliquam intentionem ordinatur; nam, cùm alias nullo modo sint connexa, nec unum oriatur ex alio, non est ulla ratio, cur debeat

in tali medio finis implicitè amari, vel intendi: atqui in dato casu omissione appareret ut medium, non ex se ordinatum, sed tantum ex intentione omittentis ordinabile, ad fornicationem &c. tamquam finem extrinsecum, & nullo modo per se connexum cum illis peccatis: & qui pure omittet, nulla intentione ordinaret omissionem ad ea peccata (alas non pure omittet) ergo non posset censeri illa peccata intendere.

125. Dices 4. Voluntas semper debet habere objectum formale, quod saltem interpretative amplectatur: ergo in nostro casu debet ista peccata amplecti. Resp. dist. antec. Voluntas debet habere tale objectum in ordine ad actum positivum. conc. antec. etiam in ordine ad puram omissionem. neg. antec. & conseq. Voluntas quidem, ut positivè amplectatur objectum, debet in ipso etiam amplecti aliquam rationem boni, quæ est objectum formale: at verò, ut pure omittat, non est necessarium, ut aliquam rationem amplectatur, sed tantum, ut non necessitetur ad actum positivum: non autem necessitatur ab objecto, quando illud non proponitur ut purum bonum, sed in actu primo dantur etiam motiva ab objecto retrahentia, quamvis voluntas etiam ista non amplectatur. videatur Arriaga loc. cit.

ARTICULUS V.

An libertas sit intrinseca, vel extrinseca auctui.

126. Questio est, an actus liber, qui talis, seu specificativè sumptus, ex essentialibus, & intrinsecis suis prædicatis, sit liber, seu essentialiter exigat procedere ab actu primo indifferentem, & libero, ita, ut non possit procedere idem actus à potentia necessaria: an verò sit indifferentem, ut à potentia libera, vel necessaria, procedat; si enim ita indifferens est, tunc, si procedat à potentia libera, denominatur liber, si à necessaria procedat, denominatur necessarius: atque adeò denominatio liberi est extrinseca, proveniens ab actu primo libero. Unde, qui hoc secundum defendant, dicunt quidem, quod actus liber reduplicative sumptus (nam sic involvit actum primum proximum liberum) differat à necessario reduplicative sumpto (qui involvit actum primum necessarium) at non differat tantum specificativè sumptus.

Quid hac in re senserit S. Thomas, certant inter se magni viri: ipse Angelicus questionem hanc ex professo non tractat: dicit tamen. 1. 2. q. 67. a. 6. quod idem numero amor, qui est in via, sit etiam in patria. Et quamvis sè utatur termino *charitas*, non intelligit habitualem; quia dicit, visionem esse causam ejus amoris, seu charitatis, quæ tamen visio non est causa habitus charitatis, quem præsupponit, sed tantum actus: ergo videtur admittere, quod idem actus sit indifferentem, ut sit liber in via, & necessarius in patria. Nec obstat, quod. 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. dicat: *Bonum & malum sunt per se differentia actus voluntatis*; non enim loquitur de bonitate, & malitia, ratione libertatis, sed ratione tendentiarum, vel objectorum, ut paret legenti: atqui communiter admittitur, quod actibus sit

intrinseca bonitas, & malitia ratione objectorum, vel tendentiarum, e. g. amor DEI est intrinseca bonus ratione objecti, & amor blasphemiarum intrinseca malus ratione tendentiarum.

127. Dico cum Suarez in 1. 2. tr. 2. disp. 1. de voluntario sec. 3. n. 18. Vasquez in 1. 2. disp. 5. n. 13. (ubi dicit esse sententiam omnium) Oviedo, Tannero, Rhodes, Arriaga, qui citat Molinam, & Salas, ac Recentiores communiter. Libertas non est essentialis actui, sed est denominatio extrinseca, proveniens ab actu primo proximo indifferenti. Prob. Posito actu producto à potentia indifferenti, hoc est, potente illum producere, vel non producere, absque ullo respectu essentiali intrinseco (qui gratis requiriatur) intelligi potest actus liber; ergo libertas in actu secundo nihil aliud est, quam actus à potentia proximè libera productus. Confir. 1. Sicut non debent multiplicari sine necessitate entia, ita neque prædicta, respectus, perfectiones &c, sed adversarii hæc multiplicant sine necessitate: ergo.

128. Confir. 2. Si actus esset intrinseca liber, tunc deberet essentialiter respicere cognitionem indifferentem, proponentem motiva allicita, & retrahentia: vel, si non esset una cognitione, repræsentans utraque motiva, sed essent duas, scilicet, una repræsentans motiva allicita, altera repræsentans retrahentia, deberet actus respicere essentialiter utramque: hoc dici non potest: ergo, ma. videtur adversariorum. mi. probatur, sape una cognitione est supernaturalis, & actus peccaminosus: sed hic non potest essentialiter respicere cognitionem, seu illustrationem supernaturalem: ergo, ma. patet, nam ad potentiam liberam, elicendi actum supernaturalem, requiritur illustratio supernaturalis, & hac potentia sæpius debet dari in homine, non tantum, quando urget præceptum ad actum supernaturalem, sed etiam aliis, quando homo possit actum supernaturalem elicere, & elicit potius peccaminosum, quod frequenter contingit. mi. superior probatur. actus, essentialiter respiciens præviam illustrationem supernaturalem, hanc essentialiter exigit, adeoque superat vires naturæ creatæ, & est supernaturalis: talis non potest esse actus peccaminosus: ergo. Adde, quod per se absurdum videatur, gratiam Theologice supernaturalem esse principium essentialiter requisitum ad peccatum.

129. Respondeat Gormaz de act. hum. n. 481. actum liberum esse formam, seu qualitatem, indifferentem, ut producatur per hanc, vel aliam actionem: adeoque esse indifferentem, ut præsupponat cognitionem naturalem, vel supernaturalem, consequenter actum peccaminosum non habere essentiali connexionem cum gratia, seu illustratione supernatura. Addit hic auctor ibidem, hanc esse communem Theologorum, sed non probat: & potest etiam opposita esse communis; nam non raro datur communis contra communem: certè in nostra Provincia videatur opposita longè communior. Deinde hoc ipsum videatur absurdum, quod actio productiva peccati sit supernaturalis, & essentialiter dependeat à gratia supernaturali, ita, ut dari non possit, si tantum apparet, & non revera gratia ipsa daretur: atque adeoque actio supernaturalis

ralis necessariò displiceat DEO &c. Certe etiam ipsa actio productiva, liberè, & ex electione, ponitur: ergo etiam ipsa est intrinsecè libera; alias gratis dicitur, effectum per illam productum esse intrinsecè liberum: ex hoc ipso autem etiam actio est peccaminosa in se, non minus, quam qualitas actus, per eam producta: ergo male dicitur actio esse connexa cum principiis Theologicè supernaturalibus.

Tandem, si adversarius licet dicere, quod actus liber tantum indeterminat exigat, vel cognitionem supernaturalem, vel naturalem, licet etiam nobis dicere, quod tantum indeterminat exigat, vel cognitionem indifferentem, vel necessitatem, adeoque etiam actum esse indifferentem, ut sit liber, vel necessarius. Noto tamen, à nobis tantum negari, actus, qui defacto dantur, esse intrinsecè, vel essentialiter liberos: non autem negari, ullum possibilem esse, qui sit intrinsecè liber, quamvis non putemus, possibilem esse actum peccaminosum liberum, & simul essentialiter connatum cum gratia supernaturali.

130. Respondet Esparza de actibus hum. q. 14. ad 5. actum illum liberum, seu peccatum tale, esse potius infranaturale, eoquod pejus sit, quam aliud peccatum, non supponens principium supernaturale; cùm averti à DEO, ut auctore superno, & resistere illustrationi supernaturali, sit deterius, quam contemnere tantum motivum naturale: addit, quod non exigat hoc peccatum principia supernaturalia ut influentia, sed tantum ut retrahentia, adeoque vincenda. Sed contra. Neque, quod hoc peccatum pejus sit, neque, quod exigat tantum principia supernaturalia, ut retrahentia, impedit, quod minus hoc peccatum sit supra vires naturæ; quia his solis nunquam fieri potest, ut ipsum detur: ergo habet totum, quod requirit definitio entis supernaturalis communiter recepta. Quodsi etiam omittatur, quod hoc peccatum, in sensu illo strictiori, ad quem adversarius requirit influxum, non sit supernaturale, tamen hoc ipsum jam videtur satis absurdum, quod peccatum dari non possit sine principiis supernaturalibus, realiter existentibus, & constituentibus actum primum proximum ad illud. Aliud est, quod peccata quædam tendant in objecta supernaturalia; nam non exigunt illa revera, sed tantum apparerent dari, ut in simili dici folet circa peccatum essentialiter irremissibile, de quo solet agi in tractatu de Punitentia.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

131. O B. 1. Actus liber, si bonus est, specialiter placet DEO præ actu necessario: vel displicet ei, si malus est: ergo intrinsecè differt à necessario. Resp. neg. conseq. placet enim DEO magis actus elicitus in circumstantiis libertatis, quam necessitatis: vel econtra magis displicet. Analogia habetur in actu externo, e. g. comedione carnis prohibita: hæc non mutatur intrinsecè per prohibitionem, vel diem Veneris: & tamen

I. Questio II. Articulus VI.

in circumstantiis prohibitionis, vel diei Veneris, debet displicere Christiano, ut objective, & materialiter mala: si tamen ea comestio esset in aliis circumstantiis, e. g. si esset necessaria ad conservandam vitam, deberet placere, ut objective, & materialiter bona.

132. Ob. 2. Honestas, & inhonestas, laudabilitas, vel vituperabilitas, est intrinseca aetui: sed hæc est formaliter libertas: ergo, ma. prob. si honestas, vel inhonestas &c. non est intrinseca aetui, homo non est laudabilis, vel vituperabilis ob actus liberos, sed tantum ob aliquas circumstantias, e. g. ob concursum indifferentem DEI, quem tamen habere, vel non habere, non est in potestate hominis: hoc est absurdum: ergo. Resp. dist. ma. honestas, vel inhonestas, laudabilitas, vel vituperabilitas objective, de qua n. 93. est intrinseca. conc. ma. formalis. subdist. est intrinseca inadæquate, conc. ma. adæquate, neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad probationem. neg. mai. homo tamen est laudabilis ob actus liberos, non quidem nudè, vel specifikativè sumptuos, sed reduplicativè, ut liberos, seu in his circumstantiis elicitos; est enim laudabile, quod voluntas agat bene, dum potest male agere: econtra est vituperabile, si agat male, dum potest bene.

133. Dices 1. cum Haunoldo. Agere in his circumstantiis, nihil est aliud, quam, dari etiam cum concursu, & judicio indifferentem: sed ipse actus in se non est laudabilis: ergo tantum circumstantia cum reddunt laudabilem: ergo homo tantum est laudabilis ratione circumstantiarum. Resp. 1. retorquendo argumentum in superiori exemplo. Comestio, objective mala, nihil est aliud, quam comestio, & prohibitio: sed ipsa comestio in se non est objective mala: ergo tantum est mala propter prohibitionem: ergo objective mala stat in prohibitione, & ipsa est objective mala, quod est falsissimum, in forma, conc. ma. & omis. mi. quia saltem sèpè est in se inadæquate laudabilis ex num. preced. om. etiam primam consequentiam at secundam nego. Non est hæc consequentia bona: Actus est laudabilis ratione circumstantiarum: ergo etiam homo tantum est laudabilis ratione circumstantiarum; quia, cùm actus vere denominetur laudabilis à circumstantiis, potest iste, ut ita denominatus, postea denominare ipsum hominem laudabiliter agentem: imo, cùm homo in sensu questionis, non possit denominari laudabilis, nisi ut agens, & ratione circumstantiarum non agat, non potest à solis circumstantiis denominari laudabilis: sicut non potest à sola prohibitione comestionis homo denominari materialiter male agens, si agat ignoranter: vel formaliter male agens, si agat scienter: sed talis denominatio provenire debet ab ipsa comestione, ut prius denominata mala, à circumstantiis prohibitionis.

134. Dices 2. Est imperceptibile, quod circumstantia, per se indifferentes, vel bona, denominent actum malum: vel circumstantia mala denominent actum bonum: ergo responso non subsistit. Resp. neg. ant. Hoc fit nullies; sapientiæ enim non convenit parti prædicatum, quod convenit toti (e. g. anima non potest dici homo) imo sèpè parti convenit prædicatum op. poli.

positum. Sic delictum, quod est pars peccata-
tula, non est justum, sed injustum: econtra
prohibito est bona, & res prohibita est mala.
Scilicet potest forma denominare, non tantum
per convenientiam, sed etiam per contraria-
tem.

135. Dices 3. Ergo etiam homo poterit
denominari justus à forma iusta. Resp. Si
sermo sit de justitia strictè tali, & supernaturali,
id fieri non posse; quia hæc est gratia sanctifi-
cans, saltem in hac providentia. Quid in alia
providentia fieri possit, non est necesse exami-
nare. Arriaga ait, se saltem nullam videre impli-
cantiam in eo, quod quis denominetur justus
per duas formes partiales, quarum neutra se so-
la esset justitia. Quidquid sit: etiam adversarii
debent concedere, quod sit magna diversitas
inter denominations: & ex eo, quod res non
potest fieri alba per nigredinem, non sequitur,
quod non potest fieri mala per bonam prohibi-
tionem.

136. Dices 4. Totum malum semper in-
volvit unam partem scorsim malam: sed juxta
nos in actu libero malo nulla pars esset scorsim
mala: ergo &c. Resp. neg. mai. Sicut ex pluri-
bus, scorsim pulchris, potest fieri aliquid desfor-
me, si scilicet constitutiva non sint proportionata:
ita ex pluribus, scorsim indifferentibus, potest
fieri malum moraliter. Si replices: cur ergo DÉ-
US odio habet actum secundum, & non pri-
mum; cum uterque in se sit indifferentis? Resp.
Illud DÉUS odio habet, quod denominatur ma-
lum: sed hoc est actus secundus: sicut illud bea-
tificatur, quod habet denominationem amici
DEI post mortem; quod est homo, & non
gratia. Ratio ulterior est. Illud DÉUS odit,
quod est transgreßio legis: atqui solus actus ac-
tus secundus est transgreßio legis: ergo.

137. Ob. 3. Potentia libera differt à ne-
cessaria: ergo etiam actus liber differt à ne-
cessario, prob. conseq. Actus habet connexionem
cum potentia: ergo actus liber cum potentia li-
bera. Confirm. 1. Actus liber intrinsecè pendet
à dominio voluntatis: ergo. Confirm. 2. Actus
liber essentialiter connectitur cum indifferenti
decreto, & concursu DEI: ergo. Resp. dicit,
antec. Potentia libera adæquata differt a necessa-
ria. conc. antec. tantum inadæquata, neg. antec.
& conseq. ad prob. dist. antec. actus habet
connexionem cum potentia adæquata, neg. antec.
cum inadæquata. conc. antec. & neg. conseq.
non enim quilibet actus connectitur cum omnibus
conditionibus, ex parte actus primi requisiti;
sed tantum cum principiis influentibus:
adæque non connectitur cum tota potentia, sed
tantum cum inadæquata: hæc autem potest esse
necessaria, vel libera, prout compartes adjun-
guntur. Ad utramque confirmationem. neg.
antec. quod non probatur.

138. Dices. Dominium voluntatis, judi-
cium, & concursus indifferens, sunt priora natu-
ræ ad actum liberum: ergo actus liber essentialiter
connectitur cum ipsis. antec. prob. si ista
non essent priora naturæ, tunc, si DÉUS intuito
actus necessarii conferret in eodem instanti, sed
pro posteriori signo, concursum, & cognitionem
indifferentem, talis actus esset liber: hoc est ex
terminis falsum: ergo. Respondeo, quæstio-

nem esse de nomine, quid sit prius naturæ. Ali-
qui dicunt, omne illud esse prius naturæ, quod
constituit aliquo modo actum primum: alli insu-
per requirunt, ut conducat ad actum secun-
dum: & hinc volunt, gratiam actualem, et si
constitutus actum primum liberum ad peccatum,
tamen non esse naturæ priorem ad peccatum.

Jam, qui dicunt, ea, quæ sunt priora natu-
ræ, debere essentialiter respici ab effectu, negant
aut, qui dicunt oppositum, negant conseq. &
quia hoc secundum mihi videtur probabilius,
om. antec. neg. conseq. non enim omnia, quæ
sunt priora naturæ, debent essentialiter respici ab
actione; nam e. g. applicatio ignis est juxta
communem prior naturæ ad combustionem,
quamvis hæc in individuo absolute posset dari si-
ne omni, & naturaliter etiam, sine ista applica-
tione. ad prob. neg. mai. nam pro eo instanti
concursum ille, atque judicium, non constituent
actum primum: consequenter potentia non
fuerit libera ad eum actum eliciendum. Aliud
esset, si actus ille esset qualitas, & posset per no-
vam actionem pro sequenti instanti conservari;
tunc enim posset admitti, actum, in primo instan-
ti necessarium, posse in secundo esse liberum.

139. Ob. 4. Vitalitas est intrinseca actu:
ergo etiam libertas. prob. conseq. non minus
ad actum liberum requiritur potentia libera,
quam ad actum vitalem potentia vitalis: ergo.
Idem argumentum fit de supernaturalitate actu-
um. Confirm. Non potest murus denominari al-
bus ab actu primo: ergo neque potest actus
denominari liber. Resp. om. ant. neg. conseq.
ad prob. neg. conseq. Ad actum hodiernum, vel
hodie elicetur, requiritur etiam principium ho-
diernum, quin tamen denominatio hodierni sit
intrinseca actu: scilicet, non minus ad denomina-
tiones extrinsecas requiruntur formæ, vel
principia extrinseca, quam ad intrinsecas intrin-
seca; ex eo igitur, quod aliquid necessariò re-
quiratur, non infertur, quod sit principium in-
trinsecum, vel essentialiter respectum: sed debet
attendi natura ipsius denominationis.

Actus vitalis, saltem in sententia eorum,
qui hos actus identificant cum actione produ-
cēta (nam in sententia volentium, eos esse qua-
litates, posset negari antecedens) debet necessa-
riò habere essentiali intrinsecum respectum
ad principium vivens; nam actio vitalis est actio
essentialiter immatiens, & essentialiter exigens
produci, & recipi à potentia prodidente, quæ
sit vitalis: non autem probatur, quod eodem
modo se habeat actus secundus liber ad actum
primum liberum. Eodem modo respondetur
si objiciatur, quod supernaturalitas sit intrinseca
actui; quia actus talis essentialiter exigit produ-
ci ab una saltem causa supernaturali. Ad con-
firm. neg. conseq. & retrorq. argum. Denomi-
natio albi non est essentialis subjecto: ergo ne-
que denominatio liberi. Scilicet pro varietate
denominationum etiam variè ad invicem se ha-
bent constitutiva.

140. Ob. 5. Propositio non potest de ve-
ra transire in falsam: ergo nec actus de libero in
necessarium. Confirm. Omnis actus liber est
virtualis volitus sui: ergo perfectio sui, adæque
intrinsecè liber, nec potens fieri necessarius.
Resp. antecedens negant multi insignes Philoso-

phi: quare ex supposito tam dubio parum firmi inferitur: om. tamen antec. neg. conseq. Si antecedens est verum, ratio est; quia propositio non potest mutare objectum representationis, cuius est essentialiter imago: sicut etiam non potest eadem volitio mutare objectum, in quod tendit; at nulla tali mutatione objecti opus est, ad transitum à libertate ad necessitatem, sed tantum mutatione aliqua circumstantiarum. Ad confirm. dist. antec. actus liber est virtualis voluntio sui ut liberi: neg. antec. sui tantum specificative sumptui. conc. antec. & neg. conseq.

141. Dices. Si actus liber fieret necessarius, mutaret objectum: ergo nulla responsio. prob. antec. objectum voluntatis non est tantum res, ut est in se, sed ut est apprehensa; ergo etiam cognitionis est objectum: atque longè alia est cognitio, si actus sit liber, quam si sit necessarius: ergo. prob. antec. objectum saepe in se est malum, vel impossibile: ergo voluntas non potest ferri in illud, ut est in se, sed ut representatur à cognitione, tanquam bonum, & possibile. Hoc argumentum probaret, quod cognitionis finis sit causa finalis partialis, contra communissimam; nam etiam finis tantum causat ut cognitus. Resp. neg. antec. ad prob. neg. conseq. ad prob. antecedentis conc. totum, quod non est ad rem; quia probari debuit consequentia, & non antecedens. Aliud est, quod voluntas non amplectatur objectum, nisi praecedat cognitionis: aliud, quod cognitionis, vel omne eius objectum, sit etiam objectum voluntatis: prius est verum, posterius falsum. Cognitionis itaque est conditio, sine qua voluntas non potest ferri in aliquid: sicut applicatio est conditio, sine qua ignis non potest aliquid comburere: & sicut pro varietate applicationis, causa diversimodè agit, ita etiam voluntas pro diversitate cognitionis. verbo: voluntas illuminatur per representationem motivorum, alicientium, & retrahentium, atque constituitur libera, ut tendat, vel per actum, amplectentem motiva alicientia, seu per amorem, vel per actum amplectentem motiva retrahentia, seu per fugam, aut odium: non autem necessario, aut etiam ordinariè, tendit voluntas per actum respiciens utraque motiva, ita, ut quædam amplectatur, quædam positivè rejiciat.

142. Urgebis. Actus liber habet hunc modum tendendi: Non curo hoc motiva retrahentia, sed iis insuperhabitibus amplector tamen objectum ob hoc aliam motiva alicientia: ergo respicit essentialiter utraque motiva. prob. antec. actus liber est intrinsecè comparativus, electivus, victoriosus: sed talis non potest esse, nisi habeat illum modum tendendi, & attingat utraque motiva: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. neg. ma. Ita prædicata non habet actus ex sua essentia, sed per denominationem extrinsecam, ab actu primo, ac circumstantiis: & gratis adversarii supponunt contrarium. Scilicet actus in se est indifferens, ut dentur, vel non dentur motiva in contrarium, aut judicium comparativum, aut potest libera eligendi: si ista dantur, actus erit electivus, & victoriosus ut quo (nam voluntas est victoriosa ut quod) comparativus autem non est actus voluntatis, sed intellectus, ad quem spectat com-

parare: si autem istan non dantur, actus non est electivus &c.

143. Instabis. Per actum liberum exercetur una potestas, e. g. ad amandum, & impeditur alia, e. g. ad fugiendum objectum: hoc non potest fieri, nisi actualiter attingat utraque monova: ergo. Resp. dist. 2. p. ma. impeditur ex intrinsecè exigentia actus liberi, specificative sumptui. neg. mai. impeditur in circumstantiis actus accidentalibus, conc. ma. & dist. proportionat. min. neg. conseq. Actus ex se non exigit impidre aliam potestatem, nisi quando haec datur: ipsam autem dari non exigit, adeoque ipsi per accidens est eam impidere. Hinc actus hic specificative sumptus non est ex se determinatio voluntatis, potentis liberè agere, sed hoc est per accidens.

144. Ob. 6. Experimur, nos nunc libere, nunc necessario agere: ergo experientia pro libertate intrinsecè actus. Resp. neg. conseq. Experientia non est de actu secundo, quod intrinsecè sit, quoad prædicata libertatis, vel necessitatis; nam experientia est valde clara de libertate, & si efficiatur de libertate actus secundum, viximi autores eam non negarent: igitur experientia est de actu primo libero; experire, nam, nos posse elicere, vel omittere hanc: etum: an autem hic ipse actus sit intrinsecè liber, vel necessarius, neutiquam experimur.

Dices. Experimur majorem conatum, quando debemus vincere contrarium, quam quando hoc non adest: ergo experimur, actum hunc ex intrinsecis suis vincere contrarium, adeoque essentialiter differre ab alio, qui non vincit ullum contrarium. Resp. neg. conseq. Major conatus, vel intensio, non est differentia actus liberi à necessario; nam amor beatificus necessarius, quique nullum debet vincere contrarium, est longè intensior, quam quilibet amor liber, vincens gravissimas difficultates e. g. tormentorum in martyribus. Unde experientia de intensione, vel conatu, non est experientia de libertate: sed tantum de cognitione representante difficultates, qua posita voluntas eiā quandoque actum intensorem, quem videt, vel necessarium, vel aptum, ad difficultates vincendas. Sed neque ex eo, quod unus actus impedit alium, eum intrinsecè respicit, & multò minus respicit liberè; nam amor DEI beatificus essentialiter impedit quocunque peccatum; quin intrinsecè, aut liberè respicit omnia peccata, vel eorum objecta. Tandem etiam bruta intensius agunt, quando debent vincere contrarium, sine omni tamen libertate.

145. Ob. 7. Juxta nos motivum retrahens se haberet tantum concomitante ad actum liberum: sed hoc est falsum: ergo. prob. min. actus liber honestus debet ita tendere: Volo hoc objectum; quia ex nullo capite est in honestum: ergo debet tendere in omnes circumstantias: ergo etiam in motiva retrahentia, adeoque ista non habent se tantum concomitante. Resp. neg. ma. Motivum retrahens debet esse proprii ad cognitionem indifferentem, & hæc pro priori ad actum: ergo etiam motivum retrahens est pro priori, seu in actu primo, saltem remoto, ad hunc actum. ad prob. min. in primis quo ex adversariis, an etiam actus honestus necessarius debeat

debeat ita tendere: si affirmant, hæc tendentia non inferet potius actum liberum, quæm necessarium: si negant, quomodo probabunt, actum liberum honestum debere ita tendere? In forma neg. antec.

Potest actus honestus abstrahere ab inhonestate, & in solam honestatem ferri: sicut debet ita ferri, quando nulla proponitur inhonestas, sed tantum difficultas honestissima, e. g. in morte obeunda pro patria. Quare actus liber honestus non debet ferri in omnes circumstantias, sed in solam honestatem ut tales (in circumstantias debet tantum tendere actus intellectus ex n. 141.) talis autem actus voluntatis est bonus, & honestus ratione objecti, & non potest esse pure indifferens, multo minus malus, quamvis possit esse non meritorius in aliis circumstantiis ex defectu libertatis.

146. Ob. 8. Actus opinativus differt intrinsecè ab evidente: ergo etiam liber ita differt à necessario. Confirm. 1. Gaudium, & desiderium, intrinsecè differunt: ergo etiam actus liber, & necessarius. prob. conseq. alias posset euam differentia gaudii, & desiderii, refundi in circumstantias extrinsecas, boni praesentis, vel absentis, aut cognitionis, objectum diversim- dè repræsentantis: sed hoc est absurdum: ergo. Confirm. 2. Sonus absonus differt intrinsecè ab artificio: ergo etiam actus liber à necessario. Resp. Cur non etiam actus hesterius differt intrinsecè ab hodierno? in forma nego conlequent. Opinio, & evidencia, differunt, vel ratione respectus ad objectum motivum, vel ratione claritatis identificata cum actu, quæ utique sunt intrinsecæ actibus; si enim unus opinatur de eo, quod alter scit, debent habere, vel diversa motiva, vel alter eadem longè clarius penetrare. At actus liber, & necessarius, differunt tantum ratione circumstantiarum extrinsecarum.

Ad primam confirmationem neg. conseq. & retorqueo iterum argumentum in actu hesterio, & hodierno. ad prob. neg. ma. Gaudium est affectus, ex sua natura intrinseca dulcis, fruictivus, quietus: desiderium econtra ex sua natura est affectus inquietus, sollicitus, & primum tendens ad fruitionem: hæc autem tendentia sunt utique intrinsecæ actibus; alias nec odium, & amor, ex intrinsecæ tendentia different, praesertim, si sint actus liberi, & eadem motiva respiciant; nam, si reponatur, quod non eodem modo respiciant motiva, dicam, eum modum non esse intrinsecum. At nulla similis tendentia ostendi potest in actu libero, quæ non sit, vel esse possit, & quæ bene in actu necessario; nam tendentia victoriosa intrinsecum nil dicit, nisi conatum magnum, seu intensionem, prevalenter alteri retrahenti, hic & nunc praesenti: quæ tota intensio potest dari, & sepe datur major in actu necessario, ex n. 144. imo, cùm etiam bruta vincta multa obstacula, prædicatum *victoriosi* non essentialiter connectitur cum libero, nec opponitur necessario: sicut tamen tendentia, anxiæ quærens bonum, opponitur tendentia, eodem quietè jam fruenti: adeoque non est paritas. verbo: aliquæ denotiones actuum possunt provenire à formis extrinsecis, ut patet in hesterio, & hodierno, non autem aliæ; quænam autem sint hujus, vel illius generis, debet

ex specialibus rationibus defumi. Ad 2. confirm. neg. antec. Reætitudo soni stat in recta coordinatione tonorum: quilibet autem sonus seorsim est indifferens, ut constitutat cantum absonum, vel amœnum.

147. Ob. 9. Voluntas indifferens ad actum liberum, debet determinari per actum liberum: ergo non per actum indifferenter, ad libertatem, & necessitatem. Confirm. 1. Actus secundus debet esse distinctus ab actu primo: ergo iste non potest actum secundum denominare liberum. Confirm. 2. Potentia prius operans necessariò, nunc autem operans liberè, de novo exercet libertatem: ergo producit alium actum, quæ prius, adeoque intrinsecè liberum. Resp. dist. ant. Voluntas debet determinari per actum intrinsecè liberum. neg. antec. per extrinsecè liberum. om. antec. (quia posset suo modo determinari per puram omissionem) & neg. conseq.

Ad primam confirmationem dist. antec. Actus secundus debet esse distinctus, secundum rectum, & secundum prædicata intrinseca, secundum quæ producitur, conc. antec. secundum obliquum, & prædicata extrinseca. neg. antec. & conseq. Si etiam filius regius denominatur à patre, ut habente dignitatem regis, qui pater, & quæ dignitas, sunt extrinseca filio. Ad 2. confirmationem neg. conf. Potentia illa non producit necessariò alium intrinsecè actum, sed producit in aliis circumstantiis, sicut potentia a gens heri, & hodie, non producit hodie alium effectum, sed in aliis circumstantiis, à quibus tam denominatur actus hodiernus.

148. Ob. 10. Conclusio essentialiter respicit præmissas objectivas, seu objectum præmissarum: ergo etiam actus liber respicit objectum prævia cognitionis indifferenter: ergo etiam motivum retrahens. Confirm. Volatio finis tendit essentialiter in media: ergo etiam actus liber in motiva retrahentia. Resp. antec. mihi, & plurimis aliis, visum esse falsum, & saltem esse valde dubium: sed tamen eo omisso, neg. conseq. Juxta illam sententiam, objectum præmissarum est necessariò etiam objectum conclusionis, ratione, ut ajunt, particulæ ergo, &c. ut actus sit intrinsecè rationalis: at actus voluntatis non debet esse intrinsecè rationalis, neque involvit particulam ergo: neque aliunde probari potest, quod omne objectum cognitionis indifferenter, etiam debeat esse objectum actus voluntatis.

Ad confirmationem dist. ant. volatio finis qui talis, tendit essentialiter in media. neg. ant. volatio finis quæ talis. conc. ant. & neg. conf. Possum rem aliquam velle, quin cogitem de mediis: at, si eam intendo formaliter ut finem, hoc ipso intendo ut consequibilem, vel consequendum per aliqua media: adeoque etiam media sunt objectum volitionis in obliquo. At. velle aliquid liberè, non est id velle ut conjunctum cum motivo retrahente (non enim quis vult motivum retrahens) sed tantum id velle, quando est conjunctum: quæ tamen conjunctio non est objectum volitionis, sed tantum cognitionis prævia ex n. 141.

ARTICULUS VII.

*Qualis libertas, & quale meritum
competat actui interno imperato.*

149. Non est hic quæstio de actibus interis potentiarum, à voluntate distinctarum, e. g. intellectus, vel phantasie; de his enim convenientiunt autores, non habere eos aliam libertatem, quam extrinsecam, derivatam ab actu voluntatis. Sed queritur de actibus, ab ipsa voluntate elicitis, postquam antecedenter ab actu alio ejusdem voluntatis fuerunt efficaciter imperati, pro determinato instanti, pro quo actu imperans perseverat; nam, si tantum inefficax esset imperium, vel simplex complacentia, actu subsequens esset utique immediatè liber; cum actu inefficax, & illa complacentia possint stare cum omissione actus. Rursus, si actus non sit imperatus pro determinato instanti, tunc potest voluntas sequentibus instantibus, quando non amplius existit actus imperans, ratione sua libertatis, vel etiam mutabilitatis, à priore intentione, statim cessare, & actu imperatum omittere.

Non etiam agimus de eo casu, quo actus imperans esset dependens à scientia media de actu imperato, futuro dependenter ab actu primo indifferente, seu futuro, etiam absente efficaci imperio; si enim actus imperans ita dependeret, videtur, quod per omissionem actus imperati posset impediri scientia illa media, & consequenter ipse actus imperans: adeoque hic sit tantum necessitas evitabilis per omissionem actus imperati: de hoc, inquam, casu non agimus; nam hic casus videtur rarus; neque enim homines solent imperare sibi illos actus, quos sine eo imperio elicerent: & accedit, quod circa libertatem talis actus imperati videatur esse similis difficultas, qualis est circa libertatem actus, qui esset prædeterminatus, prædeterminatione dependente à scientia media, de qua n. 678. de DEO: unde hæc quæstio involveret multas subtilitates, à quibus consultius hæc abstrahimus. Quare hæc quærimus tantum, an actus voluntatis internus, imperatus ab alio efficaciter imperante, & adhuc perseverante, nec dependente à scientia media &c. sit immediate in se liber: itemque, an habeat meritum supra meritum actus imperantis. His prænotatis

150. Dico 1. Actus internus voluntatis, imperatus pro determinato instanti, ab alio actu efficaci, & perseverante, non est immediate in se liber. ita Ripalda tom. 1. lib. 3. disp. 68. sect. 2. (Qui ibid. sect. 1. etiam examinat sensum aliorum auctorum, ac concludit, certum esse, quod opposita sententia sit singularis) Oviedo, Gormaz, Arriaga, & hoc teste Recentiores communiter. Prob. Imperium illud efficax est incompensabile cum carentia actus imperati: insuper est prius naturâ ad actu imperatum: ergo iste necessariò sequitur, & quidem necessitate antecedente, nec potest liberè omitti- seq. patet, quoad utramque partem. ant. verò videtur tantum indigere explicatione, quam appono.

Quod attinet ad primam ejus partem, hoc est discriben inter simplicem, vel inefficacem complacentiam, & actu efficacem, quod hic per se ipsum ita formaliter determinet voluntatem, ut hæc non possit, quantum est in se, actu omittere. Si autem omitteret ex eo, quod DEUS nollet concurrere, hoc ipso necessario omitteret, ut patet. Secunda etiam pars antecedens est innegabili; quia hoc imperium determinat voluntatem pro priori ad hunc actu internum, sicut determinat ad actu extermum. Quod autem ipse actus imperans sit à voluntate libera evitabilis (quia potest voluntas eum omittere) tantum probat, voluntatem esse libram immediate ad actu imperantem, & immediate tantum ad imperatum.

151. Dico 2. Actus internus voluntatis efficaciter imperatus, & tantum mediata liber, si intrinsecè bonus, & honestus, afferit meritum novum supra meritum actu imperantia, ita Ripalda loco cit. n. prec. sec. 4. Oviedo in tract. 9. controlo 2. punto 5. Gormaz de mentis disp. 2. sect. 4. n. 76. Suarez, & Valsquez apud Oviedo. Prob. conclusio. Si peccator, consutus in periculo vita, & destitutus copiæ confessari, ex timore inferni imperet sibi efficaciter actu contritionis, eumque, mediata tantum liberum, ut dictum elicit, justificatur: ergo hæc contrito, tantum mediata liber, debet afferre novum meritum. antec. non videtur posse negari, tum; quia hic videtur esse communis fidelium, spes, & solatium: tum; quia in eo articulo est maximè necessaria virtus justificandi in contritione. Accedit observatio Ripalda. Sicut homo magis estimat, si quis eum reflexe diligat, seu diligendo, & volendo etiam ipsum amorem, quam si tantum diligat directè, ita DEO, saltem non minus placet contrito imperata, quam non imperata.

Prob. etiam conseq. Meritum actus imperantis, seu metus inferni, non justificat sine sacramento: ergo, si ea contrito non afferat aliud meritum, talis homo non justificatur. Adit tamen Ripalda, hoc meritum contritionis partialiter constitui ex actu imperante; quia non datur meritum sine aliqua libertate; cum ergo contrito in se ipsa libertatem non habeat, sed denominetur libera ab actu imperante, immediate libero, hujus ipsius libertas constituit meritum contritionis. Oviedo tamen, qui patet, libertatem non esse constitutivum meriti, sed tantum conditionem, patet, meritum actu imperati adæquate distingui ab actu imperante, Mihi quidem videtur verosimilior opinio Ripalda, sed non est necesse, eam positivè defendere.

152. Respondet Arriaga, actu imperantem ordinariè non perseverare, adeoque contritionem immediate liberè elici. Verum unde hoc probat, cum in eo articulo metus soleat esse valde intensus? Saltem negari non potest, actu imperantem multoties perseverare. Sed, etiamsi omittatur, actu imperantem raro perseverare, saltem in his casibus rariss, debet contrito justificare. Respondet idem 2. fortè DEUM in eo casu moveri contritione non meritoria: sed hoc dicitur absque ullo fundamento. Et cur non dicitur (ut arguit Haunoldus) quod eo

eo in casu DEUS contentus sit contritione etiam nullo modo libera? Sic etiam diceretur absque ulio fundamento, quod DEUS promiserit alter actu inferiori justificationem peccatoris, modo haberet connexum actum charitatis non meritorum; cum videantur omnes auctores contritioni soli, tanquam merito de congruo, adscribere justificationem. Hinc, cum possit defendi, quod talis contritio aferat novum meritum, longè congruentius id dicitur.

153. Confirm. concl. 1. Juxta adversarios actus supernaturalis aliquoties non mereretur primum supernaturale: hoc videtur valde durum: ergo, prob. ma. Actus supernaturalis potest efficaciter imperari ab actu naturali: sed hic non meretur primum supernaturale, & actu imperatus non haberet novum meritum: ergo, ma. prob. a Ripalta tom. 1. lib. 3. disp. 50. sect. 5. Eam etiam supponit Gormaz, ac admittit Ariaga: & certè potest quis etiam ex vana gloria, adeoque per actum peccaminosum, consequenter multò magis ex motivo purè naturaliter honesto, sibi imperare e. g. bonam orationem: & quamvis, in casu actus imperantis mali, oratio extrinsecè aliquo modo vitiaretur, tamen adhuc posset esse meritoria. vide infra num. 158. & 159.

Confirm. 2. Meritum non tantum dicit libertatem, sed etiam dignitatem personæ, honestatem, bonitatem, vel etiam aliquam laudabilitatem actus, de qua re vide num. 93. imò Ovidio loc. cit. num. 151. putat, libertatem non esse constitutivum meriti, sed tantum conditionem requisitam, ut actus vim suam exerat (quod tamen non dixerim) ergo, licet in complexo, ex actu imperante, & imperato, non detur major libertas, potest tamen dari majus meritum, si scilicet detur major bonitas, vel honestas, actui intrinseca: atqui hæc datur in illo complexo: ergo, prob. prior conseq. ad hoc, ut crescat totum, non debent crescere omnes partes, sed suffici, ut crescat una pars, sub ea ratione, sub qua est pars. Sic, et si meritum Christi, est etiā quale, quoad speciem, & intensiōnēm actus, merito alterius hominis, tamen, quia est major dignitas Christi, est etiam majus meritum. Sic, licet actus charitatis non sit magis liber, quam actus spei; quia tamen in eo est major bonitas, est etiam majus ejus meritum: ergo.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

154. Ob. 1. contra. 1. concl. Actus imperans non tollit indifferentiam potentia ad actum imperatum: ergo hic est immediatè liber. prob. ant. amor objecti non tollit indifferentiam potentia ad omissionem amoris, vel etiam ad odium ejusdem objecti: ergo neque actus imperans tollit indifferentiam ad actum imperatum. Confirm. Potentia in eo instanti, in quo elicit actu imperantem pro priori, & imperatum pro posteriori signo naturæ, habet totam indifferentiam ad elicendum actu imperatum (potest enim eum liberè omittere) ergo immediatè liberè eum elicit. Resp. neg. ant.

ad prob. neg. conseq. & paritatem. Disparitas est, quod actu imperans sit pro priori naturæ ad actum imperatum, adeoque reddat actu primum proximum connexum cum actu imperato, & impeditum ad ejus omissionem; à tali autem actu primo non potest actu secundus denominari liber. At verò amor objecti tollit quidem indifferentiam potentia in actu secundo, non autem in actu primo; quia non constituit actu primum, neque ad odium, neque ad omissionem ejus, (nam posset dari omissione odii sine amore objecti) ergo totus actus primus manet liber, conseqüenter potest hic omissionem illam denominare liberam.

Ad confirm. dist. ant. Potentia habet totam indifferentiam, ex suppositione, quod non elicit actu imperantem pro priori signo naturæ, conc. ant. si hunc elicit, neg. ant. & conseq. Voluntas in eo instanti habet quidem libertatem omittendi utrumque actu, vel etiam omittendi actu imperantem, & ponendi immediatè liberè imperatum, specificative talem: sed non habet potestatem, omittendi actu imperatum, ex suppositione, quod pro priori signo elicit imperantem; tunc enim jam ponitur determinatio ad actu imperatum, & quidem antecedens, seu prior naturæ, quia non relinquit libertatem, nisi mediataam, seu in actu imperante, videatur Ripalta tom. 1. lib. 3. disp. 68. sect. 3.

155. Ob. 2. Quæcumque potest voluntas efficere, potest etiam efficaciter imperare: sed potest efficere actuū īmmediatē liberum: ergo etiam potest illum imperare. Resp. neg. ma. quia necessariò debet negari ab omnibus, qui negant decreta prædeterminantia, vel prædefinitiones efficaces, antecedentes scientiam medium; nam posset eodem modo quis argumentari: Que DEUS potest pro libitu suo habere, & facere, potest efficaciter imperare: atqui potest pro libitu suo habere quicunque actuū liberū creaturæ, & facere, ut is eliciatur: ergo potest eum efficaciter imperare, vel ad eum prædeterminare: quam consequentiam debent negare omnes adversarii prædeterminationum: & hinc etiam debent negare maiorem supradictam. Unde, licet voluntas possit elicere actuū īmmediatē liberū, non tamen potest eum elicere omni modo, seu adhibendo media tollentia libertatem actus: sicut scilicet non potest DEUS habere actuū liberū per decretum prædeterminans.

156. Ob. 3. contra 2. conclusionem. De omni merente debet verificari illud Ecclesiastici. 31. v. 10. Qui potuit transgredi, & non est transgressor, facere mala, & non fecit: sed hoc non verificatur de eo, qui, posito imperio efficiaci, elicit actuū e. g. charitatis: ergo, mi. prob. posito illo imperio non potest quis omittere illum actuū bonum, vel ponere malum: ergo. Resp. neg. min. ad prob. neg. conf. Textus ille tantum vult, quod absolute, & antecedenter ad omnem suppositionem, ab ipso merente dependentem, debeat id posse, non autem, quod facta quacunque suppositione, etiam imperii efficiaci, ab ipso dependentis, debeat id posse: atqui ponens actuū imperantem, absolute potest omittere actuū imperatum; quia potest omittere actuū imperantem, & consequenter im-

peratum: quareatione est sufficienter liber, scilicet mediæ ad imperatum. Imò Gormaz ex hoc solo, quod talis absolute antecedenter potuisse transgredi &c. putat positivè probari, dari meritum in actu imperato.

157. Ob. 4. Actus externus non addit meritum supra actum internum imperantem; quia non est immediatè liber, quamvis sit mediæ liber: ergo neque est meritorius actus internus efficaciter imperatus, & mediæ tantum liber, prob. ant. si actus externus bonus esset immediatè liber, non esset illa ratio negandi illi proprium meritum: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. om. ant. neg. cons. Actus externus non est meritorius ratione sui (ut dicimus inferius) non ex defectu libertatis immediata, sed ex defectu bonitatis, & honestatis formalis, vel laudabilitatis formalis, intelligendo per istam nil aliud, quam honestatem juxta dicta n. 93. quæ quidem datur in actu interno imperato, non autem in externo; nam, sicut veritas, & falsitas formalis, non invenitur, nisi in actu intellectus (est enim conformitas, vel disformitas propositionis cum objecto, & non conformitas objecti cum propositione) ita bonitas, & honestas, vel etiam laudabilitas, in sensu dicto formalis, vel econtra honestas, aut vituperabilitas formalis, non invenitur, nisi in actu voluntatis. Honestas formalis est intrinsecæ tendentia intentionalis, amplexiva boni honesti ut talis, & fugitiva mali: sicut econtra inhonestas formalis est intrinsecæ tendentia in malum quod tale (non enim requiritur tendentia in malum ut tale, vel quæ tale) talis autem tendentia non datur in actu externo; omnis enim actio externa potest vitiari intentione mala, & hinc nulla habet honestatem formalem, sed tantum objectivam. Quod additur in prob. ant. actu externum bonum fore meritorium, si esset immediatè liber, involvit hypothesim impossibilem; tunc enim non posset esse actus externus; quia necessariò esset actus à voluntate immediatè elicitus, & tunc, talis actus, si esset bonus, haberet etiam bonitatem, & honestatem formalem: consequenter rectè dicitur, actu externum non esse meritorium ex defectu bonitatis, & honestatis formalis, non autem ex defectu libertatis immediata.

158. Dices 1. Actus internus ideo habet honestatem formalem; quia tendit in objectum honestum ut tale, & hoc refundit honestatem in illum: ergo etiam objectum debet habere formalem honestatem, quam deinde refundat in actu internum. Resp. neg. conseq. Objectum non minus refundit in actu intellectus veritatem formalem, quin sit formaliter verum, ut modò dictum, sed tantum objectivè: ergo etiam idem objectum, ut suo modo possit conferre actu honestatem formalem, debet tantum esse objectivè honestum, seu tale, ut terminare possit amorem sui, rectè rationi conformem. Non autem potest objectum habere honestatem formalem; quia non potest habere tendentiam intentionalem super dictam, ratione cuius tendentia actus internus est formaliter honestus, & non præcisè ratione objecti; non enim objectum, se solo, seu nudè in se sumptum, refundit honestatem in actu internum; quia potest esse objectum objectivè honestissimum, si ta-

men non insit actu debita tendentia, non est formaliter honestus: patet hoc in odio DEI.

159. Dices 2. Sufficit ad meritum honestas objectiva, & non requiritur formalis: ergo, Resp. neg. antec. Meritum debet ex se esse obsequium, movens ad retributionem præmiū: tale autem est tantum actus ex intrinsecis suis bonus, & honestus, non verò actus tantum objectiva honestus, sicut est actus externus; hic enim ratione prævæ intentionis potest fieri injurya DEI, potestque movere ad punitionem. Non ita habet actus internus intrinsecè bonus, qui, si etiam imperetur ab actu malo, juxta dicta n. 153, & sic extrinsecè vitetur, tamen manet bonus, & meritorius: si tamen actus internus imperatur ab actu graviter malo, non esset meritorius de condigno, sicut quilibet alius actus elicitus in statu peccati.

Sed, etiamsi actus internus imperetur ab actu tantum venialiter malo, tamen non debet tendere in motivum actus imperantis mali, nec hoc intrinsecè respicit timorem, vel fugam gehennæ (alias non esset actus puræ charitatis) sed debet illud motivum malum tantum extrinsecè præsupponere, sicut scilicet in casu n. 151, actus charitatis, imperatus ab actu timoris gehennæ, non intrinsecè respicit timorem, vel fugam gehennæ (alias non esset actus puræ charitatis) sed tantum extrinsecè præsupponit. Addo: si actus imperans esset merè indifferens, tunc non haberet meritum supra meritum actus imperantis; quia non haberet bonitatem intrinsecam &c, sed se haberet sicut actus externus. Hinc conclusione addidi illas particulas: si sit intrinsec bonus, & honestus.

160. Ob. 5. Si Petrus, & Paulus aequali efficacia imperarent sibi actus internos e. g. charitatis: sed Petrus eliceret suum actu: non autem Paulus; ed quod DEUS huic negaret suam concursum: in hoc casu juxta nos Paulus non tantum mereretur, quantum Petrus: sed hoc est contra communem persuasionem, & commune axioma, quod scilicet voluntas à DEO reputetur pro facto: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. Idem debent adversari dicere, si ponatur casus, quod Paulus eliciat tantum actu naturalem ex defectu comprincipii supernaturalis. Illa persuasio, vel illud axioma, tantum intelligitur de actibus externis, ut infra dicemus: non autem de internis; nemo enim dicit, quod apud DEUM tantum valeat voluntas eliciendi contritionem, quantum ipsa contritio: aut quod voluntas eliciendi actus intensissimos omnium Seraphinorum, imò Beatae Virginis, tantum valeat, quantum ipsi illi actus. Hoc tamen verum est, quod actus imperans, seu affectus, quantum est in se, efficax, eo melior sit, quo melius est objectum: sive deinde hoc sit actus internus, sive actus externus.

161. Ob. 6. Si DEUS Petro, eliciens actu bonum liberum, daret in hujus præmium, in eodem instanti visionem beatificam pro signo posteriori, tunc Petrus etiam statim eliceret amorem beatificum: hic amor non esset meritorius, & tamen esset actus internus mediæ liber: ergo. Resp. neg. 2. part. mi. Talis actus imperans etiam non esset mediæ liber; quia non pol-

set omitti quidquid sit de actu imperante, an ille possit omitti; quia forte visio beatifica ad hunc non necessitatⁱ nam, sive imperaretur, sive non imperaretur, amor DEI deberet necessari^o elici, eò quod ad eum visio beatifica necessitatⁱ ret.

Unde, licet amor DEI in eo casu non esset necessarius, ratione unius causæ, seu ratione actus imperantis, esset necessarius, ratione alterius causæ, scilicet visionis: quia etiam per se ipsam destruit actum primum liberum; quia est incompensabilis cum judicio indifferenti, representante aliquam rationem non amandi DEUM, & requisito ad libertatem; hoc enim statim non potest cum visione clara DEI. Nec dicas, visionem dari tantum pro signo posteriori; quia tamen datur pro toto instanti, & pro toto instanti excludit judicium indifferens: consequenter pro toto instanti excludit libertatem, de quo vide dicta n. 154. & seq. de Beatitudine.

162. Dices. In hoc casu amor beatificus fuisset impedibilis; nam, si Petrus non fuisset prævisus, actum bonum elicitor, DEUS visionem non infudisset, adeoque amor beatificus omisso fuisset: ergo est sufficiens liber. Resp. dist. ant. amor fuisset impedibilis in statu objectivo, seu in hypothesi scientiæ mediæ. om. antec. in statu reali, neg. antec. & conseq. Intab. Quod liberum est in statu objectivo, seu in hypothesi scientiæ mediæ, etiam est liberum in statu reali: ergo. Resp. dist. antec. si hypothesis illa non varietur in statu reali, conc. antec. secus neg. antec. & conseq. At in nostro casu variatur; quia hypothesis scientiæ mediæ, tanquam constitutivum, habuit judicium indifferens, quod visio beatifica, in statu reali collata, excludit. Sic, si DEUS diceret: Si Petrus esset liber, tunc faceret hunc actum peccaminosum; unde, ne peccet, volo eum privare usu rationis: in hoc casu, eti in statu objectivo Petrus fuerit liber ad peccandum, imò etiam fuerit liber ad impedientiam ablationem usus rationis (si enim noluisse peccare, non fuisset privatus usu rationis) tamen in statu reali ad neutrum est liber: sed, si actionem illam dein faciat, necessari^o facit, & simul necessari^o non peccat.

163. Responderi etiam potest. 2. ad object. n. 161. positam, dist. min. amor ille esset aliquo modo, sed tantum valde remotè mediata liber. om. min. esset liber ea libertate mediata proxima, quam hic requirimus. neg. min. & conseq. Talis actus Petri non esset alio modo liber, quam de facto liberi sint Beatis actus visionis, & amoris beatifici; quia hi dantur in præmium actuum bonorum, quos Beati libere eliciuntur in via: nemo tamen dicit, actus amoris beatifici esse meritorios, aut strictè liberos. Neque videretur iis tantum negari ratio novi meriti ex defectu statutⁱ, sive ex eo, quod jam sunt in termino; in quo etiam actiones immediatè liberae, non amplius sunt meritoriae; sed etiam ex eo, quod ipsis deficiat libertas.

Quamvis autem actus voluntarii in causa dicantur volenti causam imputabiles, tamen supponit objectio, eos non habere meritum distinctum à merito, vel demerito volitionis causa: & quidem de actibus externis hoc infra dicemus: quod autem spectat ad actus inter-

nos voluntatis, de quibus in objectione agitur, isti necessari^o sunt in se formaliter, & immediate voluntarii ex num. 7. quamvis non semper sint immediate liberi. Sed etiam de ipsis actibus voluntatis, si non sint immediate in se liberi, vel immediate saltem imperati, debet objectio supponere, quod non habeant meritum distinctum à merito causæ, vel actus imperantis; alias nihil probaret; quia prima pars minoris esset falsa, ut facile patet consideranti.

Quare ad novum meritum non sufficit quæcunque libertas medata: sed debet esse derivata ab imperio immediato voluntatis, saltem virtualiter adhuc influente, & ita, ut determinatio ad actum unum, sit moraliter etiam determinatio ad actum alterum, ut ait Gormaz num. 93. de merito; tunc enim, ut rectè advertit Ripalda tom. 1. lib. 3. disp. 68. sec. 4. num. 21. exercitum actus imperantis, & imperati, non distinguuntur moraliter, sed tantum physicè; nam eadem moraliter determinatione, ac conatu, fertur voluntas in utrumque actum, ita, ut moraliter censeri possit uterque habere eandem libertatem, quamvis physicè habeant diversam. At vero in casu objectionis, determinatio Petri ad actum liberum, non est etiam determinatio ad actum amoris beatifici, sed ad hunc debet dari nova determinatio, proveniens à lumine gloriae, visione beatificæ &c.

ARTICULUS IX.

An actus externus augeat meritum actus interni.

164. **D**ico. Actus externus, superadditus interno, non afferit per se novum meritum, nec auget meritum actus interni, ita S. Thomas. 1. 2. q. 2. a. 4. in corp. ut ostendit Arriaga. disp. 16. sect. 4. Sequuntur Thomistæ, & nostri communiter cum Suarez in 1. 2. tract. 3. de bonit. & malit. human. actuum. disp. 10. sec. 2. n. 2. contra Scotistas, quibus accedit Ripalda, & aliqui alii ex nostris, ac aliis. Prob. Est commune axioma ex SS. Patribus, quod apud DEUM voluntas reputatur pro facto: hoc est, quod si quis efficaciter, quantum est in se, velit aliquid facere, non autem possit, DEUS bonam talem voluntatem acceptet, sicut si opus in se ipso factum fuisset: ergo totum meritum stat in actu interno voluntatis, & actus externus nil meritum addit. prob. ant. S. Chrysostomus. homilia 19. in Matthæum sub initium sic ait de DEO: Non omnino indifferet factum ipsum, sed voluntatem, aut coronat, aut punit. Non fini operis, sed voluntati operantis, mercedem, damnum decernit. S. Augustinus. epist. 49. ad Deogratias ad quæst. 4. Ibi quisque bonus est, cum bene vult: ibi etiam malus, cum male vult: ac per hoc ibi etiam fit, vel beatus, vel miser, hoc est, in ipso sua voluntatis affectu, que omnium factorum meritorumque mensura est. S. Leo serm. 4. de jejunio decimi mensis: Æquatur plerumque merito, quod distat impenio; quia potest esse par animus, etiam ubi impar

par est census, S. Gregor. homil. 5. in Evangelia
ait de DEO: Cor namque, & non substantiam pen-
sat.

Huc etiam spectant dicta SS. Patrum, qui
bus afferunt, actum externum non augere de-
meritum peccati; nam eadem est ratio de utro-
que. Sic autem S. August. l. 1. de liber. arbitr. cap.
3. ait: Si cui etiam non contingat facultas con-
cubendi cum conjugi aliena, planum tamen ali-
quo modo sit, id eum cupere, & si potestas detur,
facturum esse, non minus reus est, quam si in ipso fa-
cto deprehenderetur. S. Bernard. epist. 77. (que
est tractatus ad Hugonem de S. Victore de que-
stionibus ab ipso propositis, & habetur tomo 4.
Operum S. Bernardi) c. 2. ait: Legimus: omnis quā
odit fratrem suum, homicida est: item: qui viderit
mulierem ad concupiscendam eam: jam mæchatus
est in corde suo. Quid planius, quam, quād voluntas
pro facto reputetur, ubi factū excludit necessitas,
nisi forte putetur in malo, quam in bono efficacior
inventri voluntas apud DEUM, qui charitas est,
& promptior esse ad ulciscendum, quam ad remu-
nerandum, misericors, & miserator Dominus.

Confirm. 1. Gen. 22. v. 16. DEUS latitat
Abraham, ob solam voluntatem sacrificandi
filium, non minus, ac si re ipsa eum sacrificasset;
dicit enim: Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti
filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi:
Confirm. 2. à ratione. Actus externus non ha-
bet formalem intrinsecam honestatem, lauda-
bilitatem &c. nec est ex intrinsecis suis obse-
quium DEO præstitum: ergo non habet, unde
desumat rationem meriti sibi proprii. antec. &
conf. probata sunt à n. 157. & seq. & adhuc magis
inferius probabuntur in solutione objec-
tionum. videri meretur etiam Vasquez. in 1. 2.
disp. 76.

165. Hinc actus externi tantum per acci-
dens augent meritum; quia serviant, ut actus
internus, vel phycicè, vel moraliter idem, diu-
tiū duret; experientiā enim constat, hominem,
etiam exterius bene operantem, diutius perseve-
rare in intentione interna virtuosa: item aliquan-
do etiam ipsam intentionem intendi. Per se
autem actus externi tantum sunt objectivè meri-
torii, sicut scilicet tantum objectivè sunt hone-
sti. Ex quo tamen non sequitur, quod, si duo
æqualem habeant potestatem exequendi opus
externum, e. g. dandi eleemosynam, & uter-
que velit, sed unus solus re ipsa id faciat, non,
inquam, sequitur, quod hi æqualiter mereantur;
nam, qui actu facit eleemosynam, utique habet
voluntatem longè magis efficacem, adeoque
magis meritoriam; nisi tamen alter habeat pru-
dentem rationem id non faciendi, e. g. prohibi-
tionem superioris.

166. Ob. 1. S. Hieronymus in 2. ad Cor.
8. v. 11. ait: Omnis enim boni operis finis est ex-
petendus; quia, sicut factū inviti acceptum non
est, ita voluntas infructuosa est, habentibus eam si-
ne fatto: ergo voluntas sine opere externo non
tantum meretur, quantum cum illo. Confir.
1. S. August. l. 13. de Trinitate c. 5. ait: Mala e-
nim voluntate vel sola quisque miser efficitur, sed
miserior potestate, qua desiderium male voluntatis
impletur: ergo major est culpa in ipso opere,
quam in sola voluntate. Confir. 2. S. Bernard.
epist. 77. ad Hugonem, ait, fidem cum perfecta

conversione ad DEUM prodeesse ad salutem, q-
cut martyrium, non tamen ad eundem mend-
cumulum: ergo opus externum martyrii auget
meritum.

Resp. in primis, ex Bellarmino de Scripto-
ribus Ecclesiasticis, illa Commentaria in omnes
Pauli epistolos; ex quibus hic textus desumptus
est, non esse Hieronymi, sed Pelagi Hæretici,
cujus authoritas nos minimè debet movere.
Sed etiam omisso, quod sint ea commentaria S.
Hieronymi, potest distingui consequens. Non
tantum meretur voluntas, inefficax, vel tantum
velleitas. conc. conseq. voluntas, quantum est
in se, verè efficax, neg. conf. Talem velleitatem
tantum ibi intelligi, potest ex eo defumi, quod
ad versum præcedentem dicatur: ostendit Apo-
stolus quosdam posse facere non volentes. Dein
etiam adversarii non possunt dicere, esse infi-
euosam voluntatem efficacem absque opere,
quod ex defectu potestatis omittitur.

Ad 1. confirm. Mens S. Augustini sat clara
est, ex n. 164. Quod attinet ad hunc textum, neg.
conseq. nam, quin culpa sit major per se, potest
esse major per accidentem, sicut ordinariè est,
quando quis opus addit; & hinc talis ordinariè
est magis miser; potest etiam esse miserior ob
potestatem; quia, si habet potestatem, habet
ordinariè efficaciorem, & frequentiorem vol-
lentatem; cum carentia potestatis validè aver-
tat ab objecto appetendo. Rursus potest talis
etiam contrahere habitus, & obligations plures
ex actu externo, quæ sunt magna miseria,
& magis impediunt à beatitudine, de qua ibi ser-
mo est S. Augustino.

Ad 2. confirm. neg. conseq. S. Bernard
nec verbum ibi habet, quod ille habens fidem
habeat etiam desiderium efficax martyrii: sed
tantum, quod habeat intentionem suscipiendo
baptismi, quæ utique non est tam meritoria,
quam voluntas sustinendi martyrium. Quod
autem dicat, illam fidem esse idoneam marty-
rio, non significat, id actu jam desiderati, sed
tantum, fidem esse fortem, & constantem.

167. Ob. 2. Inter errores Petri Abailardi
damnatus est decimauertius afferens: Quod
sola voluntas à DEO eternaliter remuneratur, si-
ve ad bonum, siue ad malum, nec propter opus
pejor, vel melior efficitur homo, nisi forte, dum
operatur in aliquo, ejus voluntas augetur: hac vi-
detur esse nostra sententia: ergo. Resp. neg.
antec. Nec S. Bernardus, nec alii plures, qui de
Abailardi erroribus scriperunt, hanc eum affec-
tionem damnatam exhibent, ut testatur Gregori-
rus Ariminensis in 2. dis. 42. 43. & 44. quas final-
conjugit: & ex eo Vasquez in 1. 2. dis. 76. c.
3. n. 11.

Sed Abailardi propositio rejecta, seu
damnata, fuit ista: Quod propter opera, nec pejor,
nec melior, efficatur homo. Et quidem Abailardi
intellexisse opera conjuncta cum actu
interno, rectè deducit Vasquez ex ejusdem Abailardi
decimonono errore, qui referente
Gregorio loc. suprà cit. erat ista: Neque opus, ne-
que voluntas, nec concupiscentia, nec delecatio, que
movet eam, peccatum est, nec debemus illam extin-
guere. Videri etiam poterit S. Bernard. epist.
188. ubi plures in genere Abailardi errores re-
censet: & epist. 192. ubi ait, eum, cum de Trini-
tate

rate loquitur, sapere Arium, cùm de persona Christi, Neftorium. Idem S. Doct̄or legi meretur tom. 4. tract. de erroribus Abailardi. Insper, cui lubet, videre etiam poterit Otthonem Frisingensem l. 1. de gestis Imperatoris Friderici I. c. 47. & 49. ubi tamen quinque tantum errores de SS. Trinitate, vel Christo Domino, de multis, ut ait, adducit.

168. Ob. 3. Actus externus, si gravis sit, debet exponi in confessione: ergo debet augere peccatum. Confirm. Sæpe imponuntur censuræ, & poenæ Ecclesiasticæ, actibus externis, quæ non imponuntur actibus tantum internis: ergo. Resp. neg. conseq. Actus externus est verè peccatum; quia à prohibitione, in ipsum immidiatè tendente, denominatur objectivè malus, & peccaminosus: ab actu interno autem denominatur formaliter malus, non in hoc sensu, quod habeat malitiam intrinsecam, vel augeat demeritum, sed quod actus internus, tanquam forma extrinseca, immediatè eum denominet malum.

Jam Christus Dominus, ut habetur ex Conciliis, & usu, ac consuetudine totius Ecclesiaz, præcepit, exponi in confessione omnia peccata gravia interna, ac externa: & ejus voluntas debet esse nobis pro omni ratione; nam aliam à Christo de ipsis præcepto petere, esset utique valde indignum. Ad confirm. neg. conseq. Quodque etiam imponuntur censuræ, vel reservationes, si peccata sint publica, non verò, si occulta, quin tamen manifestatio per se, seposito scandalo, augeat malitiam. Ratio autem est; quia Ecclesiaz gubernatio potissimum respicit externa, & ex his potius colligit interna: sicut etiam in politicis maximè puniuntur peccata externa.

169. Ob. 4. Actus externi prohibentur ratione sui: & quidem diverso præcepto ab eo, quo prohibentur actus interni, ut patet ex præcepto sexto, septimo, nono, & decimo Decalogi: ergo augent formalem malitiam. Resp. neg. conseq. Ex hoc, ut rectè Arriaga, tantum inferitur, quod habeant aliquam objectivam malitiam, seu sint objecta difformia rationi naturali, quæ, si amplectatur voluntas, committat malitiam formalem. Dein, ut observat Suarez in 1. 2. tr. 3. de bonit. & malit. act. hum. disp. 10. sec. 1. n. 10. non prohibetur actus exterior se solo sumptus, sed ut humanus, & liberè factus (alias non est peccatum) sive prohibetur, ut conjunctus cum actu interiore.

Rectè autem actus externi prohibentur; tum; quia potest humana de internis sæpe judicare non potest, adeoque ex externis interna colligere sæpe debet; tum; quia actus externi plurimum turbant quietem, & felicitatem communem, & impeditis malis externis bonus ordo gubernationis externæ, qui reipublicæ, tum profana, tum sacræ, utilissimus, imò necessarius est, conservatur. Potestas etiam Divina prudentissime prohibet actus externos; quia & ipsi sunt objecta, rationi naturali difformia, & maximè nociva reipublicæ humana, atque suo modo gloriæ Divinæ. Quod autem dentur diversa præcepta de externis, & internis actibus, ratio est; quia tudes, prohibitis externis, poterant putare, adhuc R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

licita esse desideria interna; unde ista debuerunt specialiter prohiberi.

Dices. Prohibitis actibus internis sufficienter etiam prohibiti fuissent externi; nam, si homines abstinuissent internis, non peccassent per externos: ergo isti non debuissent distinctis præceptis prohiberi; Resp. hoc etiam esse solendum adversariis; nam in opposita quoque sententia, adstruente malitiam, vel demeritum proprium, in actibus externis, si homines abstinuissent ab internis, etiam evitassent illud augmentum demeriti, proveniens ab externis; nam etiam juxta ipsos, qui ponit actum tantum externum, sine actu interno, seu sine intentione mala, tantum commitit malitiam materialem, & non imputabilem ad culpam, aut poenam. Videtur autem DEUS, se voluisse aliquo modo conformare modo agendi humano, & accommodo sensibus nostris; in quos, quia vehementer incident objecta externa, voluit ea etiam prohibere, & sic removere radices mali, à quibus, tanquam objectis, aliquo modo refundatur malitia in actus internos. In forma. neg. conseq.

170. Ob. 5. Laureola martyrii non datur nisi posito ipso actu externo: ergo iste mereatur illam. Confirm. Actus externus auget satisfactionem: ergo etiam auget meritum. Resp. cum Gormaz neg. con. Laureola non respondet actuali perpetuaciōni mortis, tanquam merito, sed tanquam conditioni, sine qua non; nam parvuli innocentes, pro Christo interfici, eam adepti sunt sine merito. Imò ipsa perpetuacio mortis, sive ipsa mors, non potest dari in statu vita, nec esse actus patientis: ergo nec juxta adversarios potest asserre meritum. Idem respondendum, quando objicitur, DEUM expectasse actualem externam passionem Christi Domini, ut intuitu ipsius conferret hominibus gratiam.

Ad confirm. neg. antec. Non auget actus externus satisfactionem propriè dictam (hæc enim, ut habet communis cum Gormaz de incarnatione n. 390. est obsequium, offenso voluntarie exhibitum, quale non est actus externus ex dictis n. 159.) sed auget tantum satispassionem, quæ est tantum perpetuacio, etiam invita, poenæ ob culpam. Quia tamen satisfactioni sæpe substituitur satispassio, imò hæ duæ sæpe confunduntur, hinc in sensu latiori potest dici, quod actus externus auget satisfactionem.

171. Ob. 6. Ad actus externos opus est novo speciali auxilio gratia, ultra id, quod requiritur ad actum internum, ut testatur Tridentinum, & S. Augustinus: ergo debet augere meritum. Confirm. Juxta nos non esset ratio, cur præcipiantur, vel iudeantur actus externi: hoc est falsum: ergo. Resp. neg. conseq. Specialis, & nova gratia auxilium, potest esse necessarium ad actum externum; quia, supposita jam voluntate efficaci, tamen adhuc sunt novæ difficultates in executione, debetque voluntas roborigi, ut efficaciter volita constanter exequatur. Inde ex Conciliis, & Patribus, necessaria est gratia, non tantum excitans, sed etiam comitans, & subsequens.

Ad confirm. neg. ma. Ratio, & quidem gravis est; quia actus externi vel maximè servisunt, ad gubernationem, & disciplinam externam, scandalum, vel ædificationem aliorum, sive quo-

ad cultum DEI, sive quoad societatem humana, & reipublica utilitatem. Dein non potest actus internus, efficaciter volens externum, suadere; aut præcipi, qui simul præcipiat externus; cum internus debeat velle externum: sicut etiam, si præcipiat actus externus, ut humano modo, & non ab invito, fiat, præcipitur quóque aliquis actus internus, eum imperans.

172. Ob. 7. Actio externa, quamvis non sit formaliter in se bona, est tamen bona respectivè ad DEUM, ut hic est principium, & caput reipublicæ rationalis: ergo est meritoria. prob. ant. bonum est exhibere DEO actus externos; quia per hos excitantur homines ad laudem DEI, imò etiam ad actus internos virtutum eliciendos: ergo. Respondet Oviedo, hac ratione etiam actus externos, ex motivo prolsus indifferenti elicitos, sine actu bono interno, fore meritorios; quia etiam alii homines per illos excitantur ad laudem DEI; cum intentionem agentis intueri non possint. In forma om. antec. neg. conseq. ad prob. om. totum. quia tantum probat prius ant. quod non negavimus: sed negavimus conseq. & hoc idèo; quia ad meritum non sufficit bonitas mere objectiva, sed debet esse formalis. Excitatio etiam aliorum ad bonum est per accidens; nam potest quis excitari per actum indifferentem, qui non meretur: & potest non excitari, imò etiam scandalizari, per actum in se valde bonum.

173. Ob. 8. Ex nostra doctrina sequetur, quòd homo, volens dare eleemosynam infinitam, acquireret meritum infinitum, sicut, qui tam actu daret: hoc est falsum: ergo. Respondet Vasquez, non posse circa hoc obiectum haberi volitionem efficacem, eoquod non possit, apparere homini possibilis talis eleemosyna. Resp. cum Suarez, & Gormaz de merito. n. 100. neg. ma. & etiam ejus suppositum, quòd scilicet is, qui daret actu infinitam eleemosynam, haberet meritum infinitum, nisi eam daret per unum actum intrinsecè infinitum, vel per infinitos actus; non enim actus fit infinitus, eoquod habeat objectum infinitum; alias actus charitatis, eoquod habeat objectum simpliciter infinitum, & hoc etiam affectivè velit ponere, esset infinitus, vel infinitè meritorius: & vicissim actus, quo quis desperatus cuperet destruere DEUM, si posset, esset infinita malitia. Quare ut rectè ait Gormaz, licet objectum sit infinitum, potest tamen illud voluntas amplecti finitè: quod etiam in nostro casu continget. vide etiam, si placet, Arriagam. disp. 16. de act. hum. n. 39. quamvis ejus solutio mihi non satis placeat.

QUÆSTIO III.

De Honestate, ac In honestate moralis.

ARTICULUS I.

Quæ sit Regula Moralitatis.

174. **M**Orale dicitur, quod ad mores pertinet: mores autem aliquando tantum significant

certum modum agendi: & sic dicitur, tales, vel tales, esse mores brutorum: at vero strictè quando mores significant similem modum agendi ex voluntaria determinatione agentis, seu conjectudinem, ut habet Suarez in 1. 2. tr. 3. de bonitate, § 5. malit. actuum hum. disp. 1. sec. 1. n. 2. Unde actus moralis dicitur ille, ex cuius frequentia, seu mores nascuntur.

Est autem actus moralis (ut idem Eximus loc. cit. n. 6. habet) qui procedit ex perfecta deliberatione rationis, seu est actus perfecte humanus, qui oritur à voluntate ut libera, cum prævia cognitione honesti, vel dishonesti, seu cum attentione ad primam regulam rationis, prohibitem, vel permittentem, præcipientem, vel latenter suadentem. Actus autem huic regula conformis dicitur honestus: econtra disformis dicitur dishonestus: unde moralitas actus stat, partim libertate actus, partim in advertentia ad dictam regulam. Quare, cum solæ creature rationales capaces sint libertatis, ac advertentia dicta, atque adeò honesti, vel dishonesti, solæ etiam sunt capaces actuum strictè moralium.

175. Quæritur jam, quænam sit regula objectiva, universalis, & primaria, ex qua determinatur honestas, vel dishonestas actuum, seu etiam, si possibilis sit, indifferentia actuum. Quae de re sententiæ variant, præcipue tamen duas differuntur. Prima est afferentium, ipsam naturam rationalem, quæ talem, esse hanc regulam, cui actus honestus debeat esse conformis, & dishonestus disformis, ita videtur sentire Suarez in 1. 2. tr. de bonit. § 5. malit. actuum hum. disp. 1. sec. 1. Vasquez in 1. 2. disp. 58. c. 2. n. 9. & alibi, cum pluribus recentioribus. Altera est, assignantium pro regula legem æternam DEI, ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. in corp. dicens: Regula autem voluntatis humana est duplex: una propinqua, homogenea, scilicet ipsa humana ratio: alia vero est prima regula, scilicet lex æterna, que est quasi ratio DEI. Sequuntur teste Ralslero in norma regi. Theologi communissime: statendum tamen est, quod aliqui quoad modum loquendi quandoque discrepant, ut Pallavicinus, Haunoldus &c.

176. Dico cum hac secunda sententia, Regula prima, & universalis, saltem remota, mortalitatis, seu honesti, & dishonesti, est lex æterna DEI. Intelligimus autem non tantum legem præcipientem, vel prohibentem, seu strictè dictam, sed etiam permittentem, & suadentem, seu latius dictam: sive ordinationem, directionem, aut voluntatem aliquam Divinam; nec enim omnia honesta sunt præcepta, sed quadan tantum suasa, quædam vero negativè honesta, tantum permissa. Dixi regula prima; an enim dictamen conscientiae debeat dici regula secunda, vel proxima, aut tantum applicatio regulae primæ, quæstio posset esse de nomine, in qua tamen standum videtur auctoritate S. Thomæ num. præced. citati.

Probatur conclusio 1. Omnis actus est, & censetur dishonestus; quia est contra legem æternam DEI: ergo omnis est dishonestus; quia illi conformis: ergo hæc lex est prima, & universalis regula honesti, & dishonesti, seu moralitatis, antec. probatur. Scriptura, & PP. dicunt, omne dishonestum, seu peccatum, esse contra le-